

SM 12070/600306/70/25

1 maart 1970

C2011A 149-12/26/70 en ex.3
C2011A 163-12/26/70

ZEER GEHEIM

NEDERLANDS-ANTILLIAANSE BETREKKINGEN

DEEL II bijlagen

SM 12070/000306/70/zg

1 maart 1970

CZMMA 149-12/26/70 en
CZMMA 163-12/26/70

ex.3

ZEER GEHEIM

NEDERLANDS ANTILLIAANSE BETREKKINGEN

DEEL II bijlagen

- B I -

DIENSTGEHEIM

BIJLAGEN

S.M. 12070/000306/70/zg

1 maart 1970

NEDERLANDS-ANTILLIAANSE

BETREKKINGEN

DEEL II (BIJLAGEN)

DIENSTGEHEIM

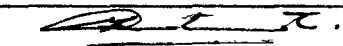
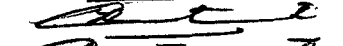
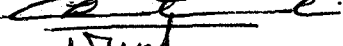
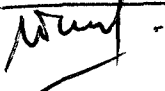
- B I -

AANTEKENINGEN INZAKE BIJWERKING VAN DEZE PUBLIKATIE

AANVULLINGSBLADEN		
Van het bijwerken van aanvullingsbladen moet in onderstaande tabel aantekening worden gehouden. Vervallen bladzijden moeten worden vernietigd met inachtneming van de voorschriften daaromtrent, neergelegd in Beveiligingsvoorschriften II 1961,		
Nummer van het aanvullingsblad	BIJGEWERKT	
	op (datum)	door (kwaliteit en naam)
1. sm 85976/0306/70/CF	28-5-70	SGTSDID H. VERSTRAATE
Aub. 2	3-12-70	SGTSDID H. VERSTRAATE
Aub. 3	29-4-71	SGTSDID E.A.T. KETZ
Aub. 4	12-6-72	————— " —————

AANTEKENINGEN BETREFFENDE CONTROLE VAN DE BLADZIJDEN

1. Bij de ontvangst van deze publicatie voor de eerste maal na verschijning en voorts telkens wanneer nieuwe bladzijden zijn toegevoegd of oude bladzijden zijn vervallen of vervangen, moet een hiertoe bevoegd persoon deze publicatie controleren aan de hand van de inventaris van de bladzijden en ten bewijze van die controle onderstaande tabel invullen.
2. Vervallen bladzijden mogen niet vernietigd worden voordat de evenbedoelde controle is gehouden.

Datum van controle	gecontroleerd door:		
	rang	naam	handtekening
20-3-'70	SGTSDID	VERSTRAATE	
18-5-'70	SGTSDID	VERSTRAATE	
3-12-'70	SGTSDID	VERSTRAATE	
12-6-'72	- -	E.A.T. KEZ	

INVENTARIS VAN DE BLADZIJDEN

Onderwerp	Uitgave	Nummers van de bladzijden
Titelblad	Origineel	B I
Aantekeningen inzake bijwerking van deze publikatie	Origineel	B II
Aantekeningen betreffende contrôle van de bladzijden	Origineel	B III
Inventaris van de bladzijden	AVB 24	B IV
Distributielijst	AVB 22	B V
Inhoudsopgave	Origineel	B VI en B VII- ~~Avb 4~~
Tekst	AVB 2	B 1
	Origineel	B 2 t/m B 4
	AVB 2	B 5, B 6
	Origineel	B 7, B 8
	AVB 2	B 9
	Origineel	B 10 t/m B 16
	AVB 2	B 17, B 18
	Origineel	B 19 t/m B 25
	AVB 2	B 26
	Origineel	B 27 t/m B 34
	AVB 2	B 35
	Origineel	B 36 t/m B 40
	AVB 2	B 41
	Origineel	B 42 en B 43
	AVB 2	B 44
	Origineel	B 45
	AVB 2	B 46
	Origineel	B 47 t/m B 50
~~Defensiegrondslagen DE DREIGING TEGEN DE NED. ANTILLEN~~	~~Origineel Avb 4~~	~~1, 1a t/m 14 1 t/m 24, Annex 1 t/m 3~~

DISTRIBUTIELIJST

<u>Autoriteit</u>	<u>expl.nr.</u>
STASDEFMAR	1
CMS	2
CZMNA (t.a.v. SOI)	3 en 4
CKM (t.a.v. Hfd. sectie G2)	5
BUZA/DWH	6
H BU INL MARSTAF	7 en 11
BU INL MARSTAF (reserve)	8 t/m 10

INHOUDSOPGAVE

BIJLAGE 1 : Het Venezolaans-Guyanees grensgeskil.

BIJLAGE 2 : Territoriale zee en continentaal plateau

- 110. Territoriale zee
- 120. Standpunt van de Venezolaanse regering
- 130. Vaste installaties op het continentaal plat
- 140. Oceanografisch onderzoek in het Caribisch gebied
- 150. Aanleg gasleiding Venezuela-Aruba.
- 160. Overzichtskaart

BIJLAGE 3 : Richtlijnen voor het optreden van Hr.Ms. schepen en vliegtuigen, die zich bevinden in of boven de wateren nabij de Venezolaanse kust.

- 100. Inleiding
- 200. Richtlijnen
- 300. Toelichting

BIJLAGE 4 : De overval van 1929

- Celvorming bij Shell-Curaçao
- Sympathiestakingen bij de Lago en Shell
- Venezolanen plunderen 's lands wapenmagazijnen
- Gouverneur en garnizoenscommandant ontvoerd
- Shell-raffinaderij met vernietiging bedreigd
- Rebelse verantwoording
- Reakties in Venezuela
- Niet tegen Nederland gericht
- Bronnen.

BIJLAGE 5 : Buitenlandse reacties op de onlusten van 30 mei 1969

- 110. Officiële Venezolaanse reacties
- 120. Reacties in de Venezolaanse pers
- 130. Noord-Amerikaanse reacties
- 140. Reacties van de Venezolaanse- en internationale vakbeweging
- 149. De gebeurtenissen op Curaçao en de invloed daarvan op Venezuela
- 150. Cubaanse reacties
  - Verantwoording

BIJLAGE 6 : Resolutie van de Pan-Amerikaanse conferentie van maart/april 1951 betreffende de defensie.

BIJLAGE 7 : "Incidenten" sinds 1945

110. Het "Minerva"-incident
120. Canard nr. 1
130. Pamfletten-incident
140. Dominicaanse intriges op Aruba contra Venezuela
150. Venezolaanse schietpartij op Curaçao
160. Studenten-incident
170. Symptoom van het oude Antilliaanse gedragspatroon
180. Canard nr. 2
190. Symptomen van het oude Venezolaanse gedragspatroon
  191. Reacties op bericht als zou op Bonaire NATO-basis worden gevormd
  192. Aanhouding Arubaans vissersvaartuig "Adelante"
  193. Beschuldiging als zouden Curaçaoenaars munitie smokkelen voor Venezolaanse guerilla's
  194. Beschuldiging als zouden Arubanen Venezolaanse links-extremisten steunen.
  195. Beschuldiging als zouden van Curaçao wapens naar Venezuela worden gesmokkeld
  196. Toelichting op sub 195 gestelde beschuldiging
  197. Colombiaanse smokkelorganisatie op Aruba
  198. Arubaans politie-rapport als zouden Venezolaanse en Colombiaanse patrouillevaartuigen tot binnen de territoriale wateren opereren.
- Verwijzingen.

BIJLAGE 8 : Psychologische achtergrond van het vlieger (pamfletten)-incident, vide bijlage 7, sub 130.

BIJLAGE 9 : Venezolaanse vlootbezoeken en vliegtuiglandingen

110. Algemeen
120. Vlootbezoeken
130. Ongeauthoriseerde Venezolaanse vliegtuiglandingen
140. Vlootbezoek aan Venezuela
- Verwijzingen

BIJLAGE 10: ~~Defensiegrondbeginselen.~~ **DE DREIGING TEGEN DE NED. ANTILLEN**

HET VENEZOLAANS-GUYANEES GRENSGESCHIL

De Venezolaanse gebiedsaanspraken op ruim 110.000 km² (3/5 van Guyana) zijn gebaseerd op het Spaanse beginsel, dat gebiedsaanspraken voortkomen uit ontdekking en Koninklijke giften, terwijl de Engelsen stellen dat de feitelijke kolonisatie beslissend was.

Dit betekent dat Venezuela de Essequibo-rivier als grens beschouwt. In 1899 werd door een arbitrage-commissie een compromis bereikt, waarbij Venezuela de monding van de Orinoco verkreeg. Zestien jaar later bleek dat het Russische lid van deze commissie steekpenningen van Britse zijde zou hebben ontvangen en deswege handhaaft Venezuela zijn claim.

In 1962 bracht Venezuela zijn eis voor de politieke commissie van de Verenigde Naties die de arbitrage van 1899 niet formeel afwees. Op 12 november 1963 verkreeg Venezuela toestemming om de onderhandelingen over het betwiste gebied te heropenen, welk mandaat in februari 1970 afloopt.

In de volgende jaren deed het op handen zijnde onafhankelijk worden van Guyana de kwestie weer aktueel worden. Dit leidde tot nader overleg tussen Engeland, Guyana en Venezuela in februari 1966 te Genève en aangezien geen overeenstemming werd bereikt, werd besloten tot het instellen van een gemengde Venezolaans-Guyanese commissie, die gedurende vier jaren (dus tot 1970) zou zoeken naar een definitieve regeling. Op 26 mei 1966 werd Guyana onafhankelijk en in oktober 1966 begon Venezuela een landingsstrip aan te leggen op het eiland Ankoko dat ligt in de samenvloeiing van de grensrivier de Curuni en de Venamorivier. Naar Guyanese opvatting is het westelijk deel Venezolaans en het oostelijk deel Guyanees. Een en ander deed de verhouding tussen beide landen verslechteren en de bijeenkomsten van de grenscommissie bleken onvruchtbaar. Het Venezolaanse aanbod om het betwiste gebied gezamenlijk te ontwikkelen werd door Guyana geweigerd.

In de London Times editie van 15 juni 1968 verscheen een bekendmaking dat Venezuela de concessies die de Guyanese regering aan buitenlandse maatschappijen verleent tot exploratie van het betwiste gebied, niet zou erkennen. Guyana zag hierin een economische boycot.

Op 9 juli 1968 is Venezuela ertoe overgegaan om aansluitend op de Guyanese territoriale wateren ter breedte van 3 mijl, een zône van 9 mijl gelegen voor het betwiste gebied te proclameren tot Venezolaans territorium.

Behalve door Guyana werd dit besluit ook door vele Latijns-Amerikaanse landen en Engeland bekritiseerd, terwijl ook Washington over een en ander weinig te spreken was.

President Leoni gaf de Amerikaanse ambassadeur te Caracas de verzekering dat het gewraakte decreet geen enkel gevolg kon hebben voor de buitenlandse scheepvaart.

De Guyanese reactie, bij monde van premier Burnham, in een afgelegde verklaring voor het parlement, was aanleiding voor een officiële reactie der Venezolaanse regering in de vorm van een toelichting op het grensgeschil.

Enige punten uit deze toelichting geven een goed inzicht in het denken van Venezuela ten aanzien van deze kwestie, t.w.:

- a. Het eiland Ankoko is altijd Venezolaans territorium geweest en de zogenaamde "illegale" bezetting is een door Guyana kunstmatig gecreëerde kwestie.
- b. Het niet-erkennen door Venezuela van de door Guyana te geven concessies aan- of afgesloten contracten met publieke of particuliere instellingen met betrekking tot het gebied ten westen van Essequibo is een logische zaak. Het kan immers niet worden verwacht dat verplichtingen, welke door een andere staat worden aangegaan, met betrekking tot een gebied dat door Venezuela wordt teruggevorderd, door dit land worden erkend.
- c. Het gebied ten westen van de Essequibo en de aangrenzende territoriale wateren valt onder Venezolaanse soevereiniteit en het bezit van Guyana van het landelijk gedeelte en de territoriale wateren tot 3 mijl uit de kust is onrechtmatig, als gevolg hiervan zijn de delen in dit gebied die nog niet tot het onrechtmatig bezit van Guyana behoren, in alle rechtvaardigheid Venezolaans bezit. Het decreet van 9 juli 1968 refereert slechts naar deze realiteit.
- d. Guyana wil de onrechtmatige claim van de Britse koloniale hegemonie op het territorium rechtvaardigen, omdat zij de erfgename is van het gebied dat haar burens op onrechtmatige wijze werd ontnomen.

100. TERRITORIALE ZEE EN CONTINENTAAL PLATEAU

In Venezuela werd op 17 augustus 1956 een wet van kracht, die nadere uitwerking geeft van de aanspraken van Venezuela op de aan dit land grenzende zee en de zich daaronder bevindende zeebodem.

110. Territoriale zee

Tot de datum waarop deze nieuwe wet van kracht werd, was de breedte van de territoriale wateren van Venezuela 3 zeemijlen, met daarnaast voor beveiligingsdoeleinden een zône van 9 zeemijlen (zône contigue). Door de nieuwe wet van 1956 werd de breedte van de territoriale wateren gesteld op 12 mijl met daarnaast voor beveiligingsdoeleinden een zône contigue van 3 mijl. Over de territoriale wateren heeft Venezuela de volledige souvereiniteit, zowel over het water als de ondergrond met de zich daarin bevindende hulpbronnen.

111. Continentaal plateau

De bepalingen betreffende het continentale plateau behelzen het volgende:

- a. De grond en de ondergrond van het continentale platform behoren tot de kuststaat en zijn aan diens jurisdictie en controle onderworpen.
- b. Het continentale plateau strekt zich vanaf de buitengrens van de territoriale wateren uit tot een diepte van 200 meter of zover exploitatie mogelijk is (zie art. 1, verdrag continentaal plateau).
- c. De rechten van de kuststaat op het continentale plateau hebben geen invloed op het regime van volle zee in de wateren erboven en de kuststaat dient te zorgen dat scheepvaart en visserij geen moeilijkheden ondervinden van de exploratie en exploitatie van de onderzeese zône.
- d. Het aanleggen van elektrische kabels, olieleidingen, etc. boven het continentale plateau is onderworpen aan de reglementering van de kuststaat.
- e. De installaties ten dienste van de onderzeese hulpbronnen hebben recht op een veiligheidszône, onderworpen aan de souvereiniteit van de kuststaat. Deze mogen echter niet in internationale vaarroutes liggen.

Het onderhavige hoofdstuk luidt als volgt:

"(art.4). Tot de Republiek Venezuela behoren en aan diens souvereiniteit zijn onderworpen de grond en ondergrond van het aan het territoire van de Republiek Venezuela grenzende continentale platform, buiten de territoriale zee en tot een diepte van 200 meter of tot zover als de diepte van de wateren voorbij deze grens de exploitatie toelaat van de hulpbronnen van de grond en de ondergrond in overeenstemming met de vooruitgang van de techniek van exploratie en exploitatie.

"Het bestaan van holten, diepten of onregelmatigheden van de zeebodem van het continentaal platform onderbreekt niet de samenhang van gezegd platform, hetwelk eveneens omvat de banken, die door hun ligging en natuurlijke omstandigheden daarmede verband hebben. Het continentale platform van de Republiek Venezuela omvat dat van haar eilanden met dezelfde kenmerken als bovengenoemd".

"(art.5). De werken die nodig zijn voor de exploratie en exploitatie van het continentale platform zullen zijn onderworpen aan de sobereniteit van de Republiek, die de middelen tot bewaking in het leven zal roepen, die zij nodig acht in de beveiligingszone, die zij daaromheen vaststelt".

"(art.6). Bij de exploratie en exploitatie van haar continentaal platform zal de Staat ervoor waken, dat geen belemmeringen in de weg zullen worden gelegd aan de scheepvaart, visserij en vissteelt. Eveneens zal zij ervoor zorgdragen, dat doeltreffende voorzorgsmaatregelen worden genomen ten aanzien van elektrische kabels, olieleidingen en andere dergelijke leidingen".

112. Voorts werden een tweetal bepalingen betreffende de visserij neergelegd:

- a. De exploitatie en exploratie op het continentaal plateau van objecten van visvangst, die aan de zeebodem gehecht zijn (bijvoorbeeld garnalen en parelvisserij) worden onderworpen aan voorafgaande machtiging en contrôle (zie para 111 b).
- b. Venezuela behoudt zich het recht voor buiten de territoriale zee en zone contigue, zones aan te wijzen waarin het bevoegd is contrôle uit te oefenen op de ontwikkeling, instandhouding en rationele exploitatie van de levende hulpbronnen van de zee, onverschillig of de visvangst door Venezolanen of door vreemdelingen wordt uitgeoefend (zie para 111 c).

Opm:

Daar deze zones buiten de zone contigue zijn gelegen wordt hiermee stilzwijgend te kennen gegeven, dat Venezuela het recht heeft buiten de zone contigue contrôle op de visserij uit te oefenen. Overigens geeft deze wet niet aan tot hoever de zones en de bevoegdheden zich zullen uitstrekken, terwijl evenmin een verband met het continentale plateau wordt gelegd. Theoretisch zou Venezuela op grond van deze bepaling zijn bevoegdheden over alle zeeën ter wereld kunnen uitbreiden.

Het is dan ook duidelijk dat deze verregaande aanspraken internationaal geen erkenning zullen hebben zijnde deze immers in strijd met art. 24 van het Terr. Zee Verdrag, hetwelk bepaalt dat de breedte van de territoriale zee plus die van de aansluitende zone niet meer dan totaal 12 zeemijlen mag bedragen.

113. Tenslotte wordt in de wet bepaald, dat het luchtruim boven de territoriale wateren is onderworpen aan de sobereniteit van Venezuela. Uitbreiding der territoriale wateren heeft derhalve een overeenkomstige uitbreiding van het eigen luchtruim ten gevolge.

114. Met betrekking tot de consequenties van de Venezolaanse aanspraken voor de Nederlandse Antillen dient te worden opgemerkt, dat de eilanden Curaçao en Bonaire ruimschoots buiten de nieuwe territoriale zee en zône contigue van Venezuela zijn gelegen. Het behoeft echter wel geen betoog, dat de uitbreiding van de Venezolaanse territoriale zee en de zône contigue, alsmede de mogelijkheid tot toezicht op de visserij daarbuiten - de wet geeft immers ten enen male niet aan tot welke ruimtelijke en juridische grenzen deze bevoegdheid zich kan uitstrekken - een ernstige beperking kan inhouden voor de Antilliaanse vissers.
115. Ten aanzien van Aruba is de toestand, afgezien van bovenstaande opmerkingen betreffende de visserij, welke voor Aruba eveneens - en zelfs in sterkere mate - van toepassing zijn, een geheel andere. Tussen dit eiland en Venezuela bestaat immers geografisch en - voorzover kan worden nagegaan - ook geologisch een veel nauwere betrekking. De kortste afstand tussen Aruba en het schiereiland Paraguana bedraagt weinig meer dan 15 mijl en is de tussenliggende zee niet dieper dan 200 meter. Derhalve zou de territoriale zee van Venezuela, evenals de zône contigue zich tot binnen de territoriale zee van Aruba uitstrekken. Theoretisch zou het continentale plateau over grote afstand hierlangs lopen en het eiland zelfs omvatten.
116. Deze aangelegenheid krijgt echter een ander aspekt, indien Nederland ten behoeve van Aruba eveneens een aanspraak op het continentale plateau zal doen gelden evenals dit door het Verenigd Koninkrijk is gedaan ten behoeve van de Brits-Westindische eilanden. Alsdan zal een overeenkomst met Venezuela dienen te worden gesloten tot verdeling van het continentaal plateau tussen Aruba en het schiereiland Paraguana, evenals in 1942 een overeenkomst werd gesloten tot verdeling van het continentale plateau in de Golf van Paria tussen Trinidad en de Oostkust van Venezuela. Een moeilijkheid daarbij zal echter zijn dat Venezuela, juist ten aanzien van het gebied tussen Venezuela en Aruba, bij de ondertekening van het Territoriale Zee Verdrag en Continentaal Plateau Verdrag het principe van de equidistantielijn uitgesloten heeft (art. 12 Territoriale Zee Verdrag en art. 6 Continentaal Plateau Verdrag).
120. STANDPUNT VAN DE VENEZOLAANSE REGERING,
met betrekking tot het uitgangspunt voor afbakening van de oppervlakte van het continentale plat en de begrenzing van de territoriale wateren. Men kan het "middellijn-principe" niet als uitgangspunt accepteren.
121. Territoriale zee
Voor de bepaling van de gemeenschappelijke grens van de territoriale zee is op de Geneefse Conferentie het equidistantiebeginsel aanvaard, echter niet door Venezuela t.a.v.

dit gebied. De Venezolaanse delegatie heeft verklaard, dat hier een beroep op bijzondere omstandigheden moet worden gemaakt, maar de Nederlandse Regering blijft een territoriale zee van drie zeemijlen onverkort claimen.

122. Continentaal Plat

Bij de Geneefse Conferentie heeft Venezuela ook voor wat betreft de afbakening van het continentale plat een beroep op bijzondere omstandigheden gemaakt voor het zeegedeelte tussen Aruba en Venezuela; ook hier heeft het niet de algemene regel die in het Verdrag is neergelegd willen aanvaarden, dat wanneer twee landen grenzen aan hetzelfde continentale plat, dit plat door de landen bij helfte moet worden gedeeld. Ook hier evenwel kan de Nederlandse Regering deze omstandigheden niet zien.

123. Kort samengevat is het standpunt van de Koninkrijksregering in het algemeen als volgt:

- a. Voor de afbakening van de territoriale zee en het continentaal plat geldt als uitgangspunt het "middellijnprincipe".
- b. 12 mijls-zône territoriale wateren plus aangrenzende zône contigue van 3 mijl is onaanvaardbaar, daar zij samen 15 mijl bedragen, terwijl de Koninkrijksregering van mening is, dat territoriale zee plus zône contigue samen niet meer dan 12 mijl mogen bedragen (zoals ook neergelegd in de Geneefse Conventie). Daarbij komt dat de Koninkrijksregering slechts een territoriale zee van 3 mijl erkent.
- c. Onaanvaardbaar dat Venezuela bij het instellen van zijn territoriale wateren zal uitgaan van rechte basislijnen, daar hiervoor aanvaardbare motieven - zoals bochtige kustlijnen - niet bestaan.

De Conventie van Genève is op 10 juni 1964 in werking getreden en geratificeerd zowel door Venezuela als Nederland.

130. VASTE INSTALLATIES OP HET CONTINENTAAL PLAT

131. Interessant is wellicht nog de Nederlandse "Wet Installaties Continentaal Plat", waarin is vervat dat de kuststaat individueel bevoegd is, het rechtvacuum te voorkomen t.a.v. vaste installaties in volle zee (op het continentaal plat). Als uitleg hiervoor heeft men zich gebaseerd op art. 1 van het Verdrag van Genève, waarin gewag wordt gemaakt van zekere "sovereine rechten". Omtrent de juiste interpretatie hiervan bestaan verschillende meningen. Vast staat evenwel, dat dit voor Venezuela aanleiding zou kunnen zijn om eenzijdige stappen te ondernemen inzake zijn al dan niet vermeende rechten op het continentaal plat.

140. OCEANOGRAFISCH ONDERZOEK IN HET CARIBISCHE GEBIED

141. In 1966 heeft Nederland aangekondigd het initiatief te nemen tot een gecoördineerd internationaal oceanografisch onderzoek in het Caribische zeegebied en aangrenzende gebieden (tot mond Amazone), aanvangende omstreeks 1 januari 1970. Dit onderzoek zal dienen te geschieden onder de verantwoordelijkheid van de Intergovernmental Oceanographic Commission (IOC) van de UNESCO. Deze operatie staat bekend onder de naam "Coöperative Investigation in the Caribbean and Adjacent Regions (CICAR)". Duur van het oceanografisch onderzoek wordt geschat op 3 jaar en omvat de volgende terreinen: fysisch, chemisch, biologisch, geologisch, geofysisch, en visserij- biologisch en technisch onderzoek.

Omstreeks dezelfde tijd zou de hydrografische dienst van het ministerie van defensie in de zeegebieden rond de Nederlandse Antillen een hydrografisch onderzoek aanvangen. Het lag echter voor de hand de werkzaamheden tevens te beschouwen als een inbreng in het internationale onderzoekingsprogramma. Op 8 november 1968 diende Venezuela een verzoek in bij de Nederlandse regering om toestemming te verlenen, opdat een bathometrisch onderzoek (dieptemeting) kon worden verricht door de "PUERTO SANTO" (H-01). Het lag in de Venezolaanse bedoeling peilingen uit te voeren in de Venezolaanse territoriale wateren en in volle zee. Men achtte het zeer wenselijk om deze peilingen tot de kust van Aruba te kunnen uitbreiden en eveneens het schip enkele van haar havens te laten aandoen.

Opm.: Het Venezolaanse verzoek was kennelijk met enige zorg geredigeerd om niet te prejudiciëren op de openstaande rechtsgeschillen tussen Venezuela en het Koninkrijk aangaande de grenzen van de territoriale wateren van Venezuela en van het continentale plat. Naar Koninkrijksopvatting is uiteraard de zeebodem benoorden de "median line" tussen Paraguana en Aruba continentaal plat van Aruba, waaruit volgt, dat krachtens art. 5, achtste lid der Conventie van Genève "the consent of the coastal state shall be obtained in respect of any research concerning the continental shelf and undertaken there".

Geheel los hiervan staat het vereiste van toestemming van de kuststaat voor het verblijf van een vreemd oorlogsschip in zijn territoriale- of binnenwateren. Door een vage combinatie van beiden poogde Venezuela kennelijk het rechtspunt te omzeilen. Het "bathometrisch onderzoek" van de wateren bezuiden Aruba is in zoverre interessant, dat zich daar de "Aruba Trench" bevindt, het bestaan waarvan een argument zal zijn voor Venezuela om te beweren dat het continentaal plat van Aruba niet verder reikt dat die geul en dat het overige deel Venezolaans continentaal plat is.

142. Aan Venezuela werd in november 1968 het volgende tegenvoorstel gedaan:
- a. Uitstellen van het Venezolaanse onderzoek tot 1970 en vervolgens dit werk doen uitvoeren als integrerend onderdeel van het CICAR-project.
  - b. Toestemming te verlenen tot het plaatsen van DECCA-apparatuur op de Venezolaanse kust bij Puerto Cumarebo (verzorging/onderhoud door Nederland), teneinde grotere nauwkeurigheid bij de plaatsbepaling te kunnen bereiken.
  - c. Het wetenschappelijk onderzoek binnen de territoriale wateren van Aruba te verrichten op basis van reciprociteit voor de Nederlandse vaartuigen in het Venezolaanse territoriale zeegebied, waarbij het gebruik van havens op Aruba en Curaçao werd aangeboden.

Op 26 februari 1969 gaf Venezuela kennis aan de Antilliaanse regering, dat de "Puerto Santo" vanaf 1 maart dieptemetingen zou uitvoeren in de territoriale wateren van Aruba en daar havens zou aandoen voor bevoorrading. Tevens werd medegedeeld dat langs diplomatieke weg de vereiste toestemming daartoe was aangevraagd.

143. Standpunt van de Antilliaanse regering.

- a. Geen bezwaar tegen toestemming verblijf in de territoriale wateren en havens van Aruba.
- b. Wel bezwaar tegen dieptemetingen in de territoriale wateren, gebaseerd op de opvatting dat dit onderzoek niet kan worden gezien als research zondermeer, doch voor Venezuela kennelijk wordt verlangd om argumenten in handen te krijgen voor stellingname inzake het continentaal plateau, mede ten aanzien van de zogenaamde "Aruba Trench".

Het standpunt van de Antilliaanse regering kan worden gebaseerd op een gezamenlijk communiqué van de Venezolaanse minister van buitenlandse zaken en de Nederlands-Antilliaanse regering van 29 juni 1968, waarbij beide partijen overeenkwamen "een gezamenlijke studie te maken van aangelegenheden met betrekking tot de afbakening van hun respectieve maritieme ruimten, teneinde te geraken tot een zo spoedig mogelijke oplossing tot wederzijdse voldoening".

150. AANLEG GASLEIDING VENEZUELA-ARUBA

151. Vanaf de raffinaderij Amuay op het schiereiland Paraguana tot aan Aruba (Creole Petroleum Corporation) zal een gasleiding worden gelegd. De werkzaamheden dienen in 1972 voltooid te zijn.

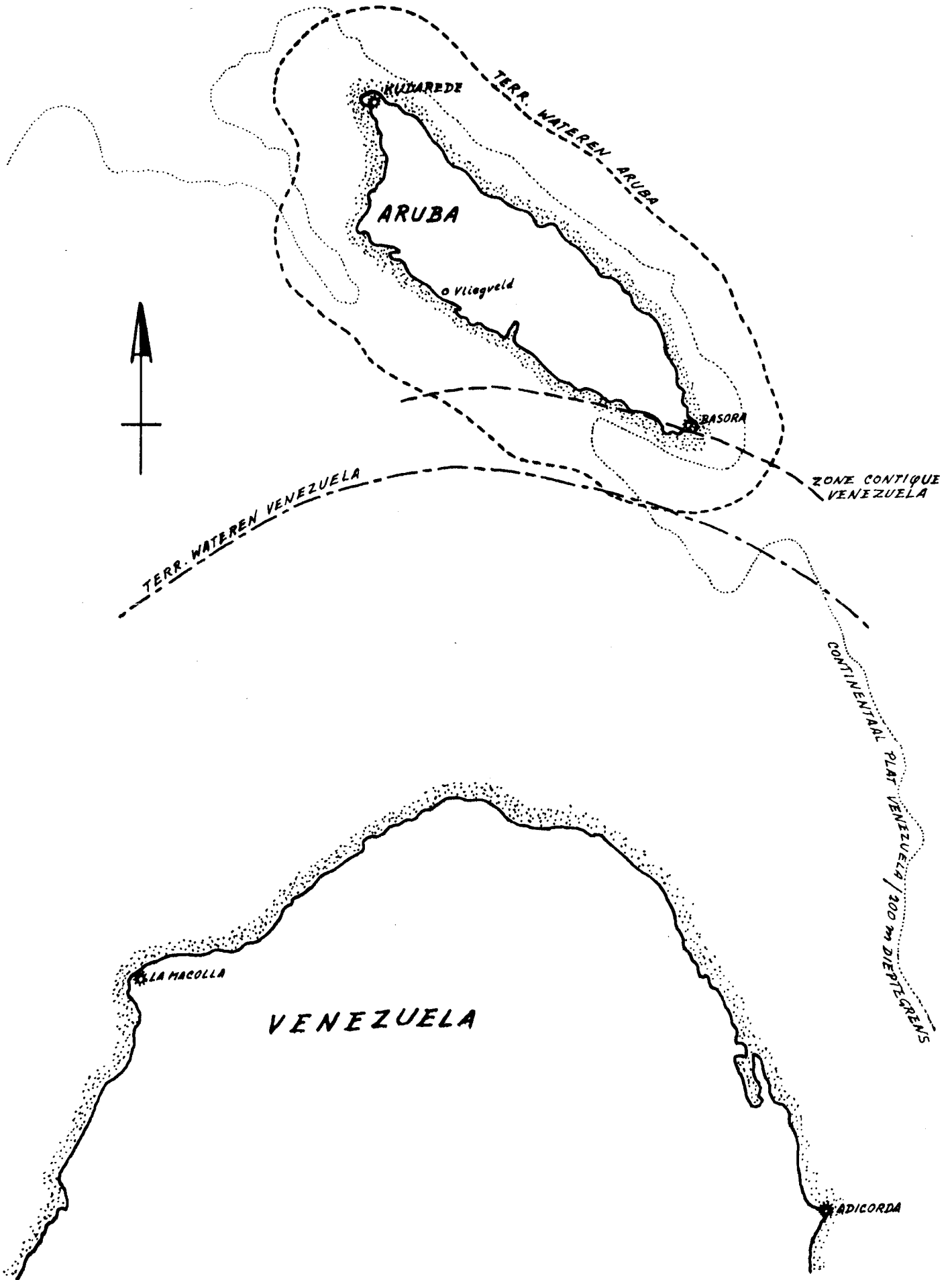
Opm.: Wellicht is het interessant om de aanleg van deze leiding te bezien in het licht van het huidige geschil omtrent het continentale plat en de territoriale zee tussen Aruba en Venezuela.

DIENSTGEHEIMBIJLAGE 2

De aanleg van deze leiding door Venezuela, bekostigd door Venezuela en onder toezicht van Venezuela over het door Aruba opgeëiste continentale plat, zal mogelijk de onderhandelingspositie van de Koninkrijksregering kunnen verzwakken.

DIENSTGEHEIM

AVB 2

B I J L A G E T A N G ORICHTLIJNEN VOOR HET OPTREDEN VAN HR.MS. SCHEPEN EN VLIEGTUIGEN, DIE
ZICH BEVINDEN IN OF BOVEN DE WATEREN NABIJ DE VENEZOLAANSE KUST100. Inleiding

101. Bij wet van 17 augustus 1956 bepaalde Venezuela, dat zijn territoriale wateren voortaan 12 zeemijlen breed zullen zijn en dat daarbuiten in een aansluitende zône van 3 mijl breed de Venezolaanse autoriteiten nog bepaalde bevoegdheden zullen uitoefenen. De Regering van het Koninkrijk der Nederlanden stelt zich op het standpunt, dat de breedte van de territoriale zee niet meer dan 3 zeemijl kan bedragen. Zij heeft dit officieel aan de Venezolaanse Regering medegedeeld en heeft zich ten aanzien van de Venezolaanse wetgeving alle rechten voorbehouden. Er bestaat evenwel geen internationale overeenstemming over de maximum breedte van de territoriale zee. De Nederlandse Regering neemt ten aanzien van Venezuela een gematigd standpunt in.
102. In het in april 1958 te Genève ontworpen verdrag over de territoriale zee en de aansluitende zône wordt bepaald, dat een Staat zijn territoriale zee niet verder mag uitbreiden dan tot de middenlijn tussen zijn kust en die van een overliggende staat, tenzij zulks noodzakelijk is op grond van bijzondere omstandigheden en behoudens overeenstemming tussen de betrokken staten. Venezuela heeft bij zijn ondertekening verklaard, dat het bijzondere omstandigheden aanwezig acht in de wateren tussen Venezuela en Aruba. Met name ten aanzien van het rechtsregiem van deze wateren bestaat derhalve verschil van opvatting tussen de Venezolaanse Regering en de Regering van het Koninkrijk. Naar algemeen geldende opvatting, zoals ook neergelegd in het Geneefse verdrag van 1958 over de territoriale zee en de aansluitende zône, kan de Venezolaanse aansluitende zône zich niet verder uitstrekken dan 12 zeemijlen van de Venezolaanse kust, terwijl zij evenmin de middenlijn tussen Venezuela en Aruba kan overschrijden: a fortiori is het uitgesloten, dat bijzondere omstandigheden zouden kunnen rechtvaardigen, dat op enig punt de territoriale wateren rond Aruba minder dan 3 zeemijlen breed zouden zijn.
103. Op grond van de beginselen van volkenrecht, zoals Nederland die ziet, zou de Koninklijke marine bevoegd zijn de Nederlandse schepen te beschermen tot op drie zeemijlen van de Venezolaanse kust en in elk geval in de wateren welke liggen aan de Arubaanse zijde van de middenlijn tussen Aruba en Venezuela. Een dergelijke rechtshandhaving zou echter vrijwel zeker leiden tot conflicten met Venezuela welke voor de grote Nederlandse en Antilliaanse belangen in Venezuela catastrofale gevolgen kunnen hebben.

Het lijkt daarom voorshands gewenst langs diplomatieke weg te trachten de Venezolaanse Regering tot matiging van haar aanspraken te bewegen en onzerzijds alleen gezagsdaden te verrichten in de eigen territoriale wateren alsmede in die gebieden van de volle zee, welke niet door Venezuela als zijn territoriale wateren zijn aangeduid. Anderzijds dient zoveel mogelijk te worden voorkomen, dat toepassing van de richtlijnen verstrekt aan de Koninklijke marine zou kunnen worden opgevat als aanwijzing, dat het Koninkrijk zich bij Venezolaanse aanspraken zou hebben neergelegd.

200. Richtlijnen

201. Hr.Ms. oorlogsschepen dienen de wateren welke minder dan 12 mijl van de Venezolaanse kust verwijderd zijn, zoveel mogelijk te mijden.
202. Indien de commandant van een van Hr.Ms. oorlogsschepen getuige is van een achtervolging of aanhouding van een onder Nederlandse vlag varende vaartuig door een Venezolaans oorlogsschip of politie- of douanevaartuig, waarbij het Nederlandse vaartuig meer dan 12 zeemijl van de Venezolaanse kust verwijderd is, zal hij het Nederlandse vaartuig praaien en verzoeken te worden ingelicht omtrent de redenen van deze achtervolging of aanhouding; hij zal hetzelfde verzoek richten tot het achtervolgende of aanhoudende Venezolaanse schip.
203. Indien uit de antwoorden van beide schepen blijkt, dat het Nederlandse vaartuig is gesommeerd te stoppen of aangehouden:
  - a. binnen 3 zeemijl van de Venezolaanse kust wegens een binnen 3 mijlszône gepleegde overtreding van enige Venezolaanse wet of verordening, dan wel
  - b. binnen 12 zeemijl van de Venezolaanse kust wegens een aldaar gepleegde overtreding van een Venezolaanse fiscale, douane of sanitaire wet of verordening, dan wel van enige Venezolaanse wet of verordening met betrekking tot de toelating van vreemdelingen,en het aan de order tot stoppen geen gevolg heeft gegeven en zich door vlucht aan een opbrenging heeft trachten te onttrekken, zal de commandant van Hr.Ms. oorlogsschip zich van verder optreden onthouden.
204. Indien het Nederlandse vaartuig de tegen hem ingebrachte beschuldiging ontkent, doch de commandant van Hr.Ms. oorlogsschip goede reden heeft deze ontkenning onbetrouwbaar te achten, zal de commandant van Hr.Ms. oorlogsschip zich van verder optreden onthouden.
205. In alle andere gevallen zal de commandant van Hr.Ms. oorlogsschip het Venezolaanse schip mededelen, dat de rechtmatigheid van het opbrengen niet boven elke twijfel verheven is en dat hij het Nederlandse vaartuig zelf naar een Nederlandse haven

zal opbrengen voor een nader verhoor met verzoek de vermeende bezwaren via de diplomatieke kanalen aan de Nederlandse Regering te willen doen kenbaar maken.

206. Wanneer het Venezolaanse schip of vaartuig in de onder punt 205. bedoelde gevallen niettemin de aktie voortzet zal genoemde commandant het Nederlandse vaartuig onder zijn bescherming nemen en geweld met geweld keren indien het Venezolaanse schip of vaartuig daartoe overgaat.
207. Het gestelde in de punten 201 t/m 206 geldt niet in het zeegebied dat, hoewel minder dan 12 zeemijlen van de Venezolaanse kust gelegen, tot de territoriale zee van de Nederlandse Antillen behoort, omdat het minder dan 3 zeemijlen van de kust van de Nederlandse Antillen (Aruba) verwijderd is. Voor dit gebied geldt - evenzeer als voor het overige zeegebied, dat als territoriale zee van de Nederlandse Antillen moet worden beschouwd - dat ieder optreden van een Venezolaans oorlogsschip of douane- of politievaartuig onrechtmatig is en dat het vaartuig, waartegen dit optreden zich richt, onder bescherming moet worden genomen.
208. Commandanten van Hr.Ms. vliegtuigen, die getuige zijn van enigerlei aktie van een vaartuig van Venezolaanse nationaliteit tegen een onder Nederlandse vlag varende vaartuig zullen zulks onmiddellijk melden aan de commandant der zeemacht in de Nederlandse Antillen en handelen overeenkomstig de daarop door deze autoriteit met inachtneming van het bovenstaande gegeven bevelen.
209. In alle gevallen, waarbij commandanten van Hr.Ms. schepen getuige zijn van het aanhouden of het opbrengen van een onder Nederlandse vlag varende vaartuig door een vaartuig van Venezolaanse nationaliteit, zullen de commandanten om elke twijfel uit te sluiten twee officieren met de plaatsbepaling van het betreffende onder Nederlandse vlag varende vaartuig belasten, die onafhankelijk van elkaar met korte tussenpozen peilingen nemen en deze op de kaart afzetten, zodat zo deugdelijk mogelijk bewijsmateriaal voor nader te nemen diplomatieke stappen zal worden verschaft. Commandanten van vliegtuigen zullen in overeenkomstige gevallen hun waarneming zo nauwkeurig mogelijk verrichten.
210. Commandanten van Hr.Ms. schepen en vliegtuigen, die getuige zijn van het aanhouden of opbrengen van een onder Nederlandse vlag varende vaartuig door een vaartuig van Venezolaanse nationaliteit, zullen van de omstandigheden, waaronder het aanhouden of het opbrengen geschiedt nauwkeurig verslag maken.
211. Commandanten van Hr.Ms. schepen en vliegtuigen, die ingevolge deze algemene richtlijnen moeten optreden tegen vaartuigen van Venezolaanse nationaliteit, zullen zich voor ogen houden, dat aan een gewapend optreden altijd politieke consequenties verbonden zijn en dat de gevolgen van een politiek conflict voor Nederland en in het bijzonder voor de Nederlandse Antillen veel ernstiger kunnen zijn dan voor Venezuela.

GEHEIMBIJLAGE 3

Aangezien volgens de Venezolaanse wetgeving dit vissen niet is geoorloofd blijft hier een mogelijkheid tot conflict bestaan. De interdepartementale commissie heeft overwogen, of het mogelijk zou zijn deze mogelijkheid nog te verkleinen, door aan de Koninklijke marine voor te schrijven, steeds tenminste 15 mijl uit de Venezolaanse kust te blijven, waarbij dan een uitzondering zou moeten worden gemaakt voor de territoriale wateren van Aruba, die ten dele minder dan 15 mijl van Venezuela liggen. De commissie heeft hiervan echter afgezien om de volgende redenen:

a. de kans op een conflict is uitermate klein omdat:

- (1) in de betrokken wateren weinig wordt gevist;
- (2) het achtervolgende Venezolaanse schip zijn achtervolging bij de 12 mijlsgrens vermoedelijk zal staken, wanneer een oorlogsschip van de Koninklijke marine in de nabijheid verblijft.

b. Het belangrijke oefengebied dat de Koninklijke marine heeft in de wateren tussen Curaçao en Venezuela is niet al te breed. Zou dit nog 3 mijl smaller worden, dan zou de Koninklijke marine zich genoodzaakt zien het te verplaatsen. Omdat ieder oefengebied van de marine wordt bekendgemaakt aan de zeevarenden, zou een dergelijke verplaatsing de indruk wekken, dat Nederland voor de Venezolaanse aanspraken terugschrikt.

GEHEIM

300. Toelichting

301. Bijgaande richtlijnen voor de Koninklijke marine in de wateren nabij Venezuela werden opgesteld door een commissie van officieren en ambtenaren van de Ministeries van Buitenlandse Zaken, Marine en Zaken Overzee. In dit overleg kwamen twee wensen naar voren:
- a. de wens, de mogelijkheid van een conflict met Venezuela tot een minimum te beperken,
  - b. de wens, geen handelingen te verrichten welke kunnen worden uitgelegd als een erkenning van de Venezolaanse aanspraken op een 12 mijl brede territoriale zee.
302. Aanvankelijk werd gemeend, dat de tweede wens moest prevaleren. In de eerste concepten werd dan ook aan de Koninklijke marine opgedragen tot 3 mijl van de Venezolaanse kust volledige bescherming te verlenen aan de Nederlandse scheepvaart. Bij nadere overweging is echter in sterke mate gevolg gegeven aan de eerste wens, omdat werd gemeend, dat de grote oliebelangen van de Antillen en de grote Nederlandse investeringen in Venezuela slechts in uiterste noodzaak mochten worden geriskeerd.
303. Om conflicten te beperken, wordt de marine opgedragen zoveel mogelijk tenminste 12 mijl uit de Venezolaanse kust te blijven. Dit sluit echter de mogelijkheid van een conflict niet geheel uit. Een Nederlands schip kan namelijk om aanhouding te voorkomen van de 12 mijlszône uit de zee op vluchten. Het Venezolaanse schip dat de aanhouding wil verrichten heeft dan het recht te achtervolgen (de zogenaamde "hot pursuit"). Stelt het Nederlandse schip zich vervolgens onder de hoede van een Nederlands oorlogsschip, dan zal dit moeten beslissen of de achtervolging rechtmatig geschiedde. Blijkt zulks het geval te zijn, dan moet het oorlogsschip zich van inmenging onthouden, geschiedde de achtervolging onrechtmatig, dan dient het oorlogsschip het Nederlandse schip, desnoods met geweld, te beschermen.
304. Voor beoordeling van de rechtmatigheid gaan de richtlijnen uit van het in 1958 te Genève gesloten verdrag over de territoriale zee en de aansluitende zône. Behalve aanhouding voor overtredingen gepleegd binnen de 3 mijlszône worden daarom ook de aanhoudingen welke een staat in zijn aansluitende zône mag verrichten als rechtmatig erkend. De bevoegdheden welke een staat uit het verdrag ontleent, werden daarbij zeer ruim uitgelegd, door daar waar het verdrag een staat toestaat controle op mogelijke inbreuk op zijn wetgeving uit te oefenen, ook aanhouding en opbrenging geoorloofd te achten. Ook na "het pursuit" zal het Nederlandse oorlogsschip zich dus in vele gevallen van optreden onthouden. Omdat het Geneefse verdrag in de aansluitende zône geen visserijcontrole toestaat zal het Nederlandse oorlogsschip echter bescherming moeten verlenen aan een Nederlands schip dat tussen de 3 en de 12 mijl heeft gevist.

DE OVERVAL VAN 1929Celvorming bij Shell-Curaçao

In 1928 werd in Caracas een opstand van traditioneel sterk links gerichte studenten en academici neergeslagen. Dr. Romulo Betancourt (president van Venezuela van 1945-1948 a.i. en van 1958-1964), Dr. Luis Augusto Dubuc (o.a. minister van buitenlandse zaken in de latere regering Betancourt) en andere prominente leiders weken na de mislukte opstand uit naar Curaçao.

De Venezolaan Dr. Gustavo Machado ¹⁾, een notoire communist, die sinds 1919 regelmatig - o.a. als tenniskampioen - Curaçao bezocht, richtte onder de Venezolaanse petroleumarbeiders bij Shell-Curaçao een communistische organisatie op, de "Sociedad 28 octubre".

Dr. Betancourt sloot zich na zijn komst op Curaçao aan bij de daar in ballingschap verblijvende leiding van de Venezolaanse communistische beweging en vervulde o.a. de functie van secretaris van de "Sociedad 28 octubre". De ca. 2000 Venezolaanse petroleumarbeiders bij Shell-Curaçao onderscheidden zich in twee groepen; de patriotten die niets anders wilden dan Venezuela te verlossen van de tiran Gomez en de communisten, die - zij het met andere oogmerken - hetzelfde wilden.

Sympathie-stakingen bij de Lago en Shell

Een groep Venezolanen, die na de mislukte opstand in Caracas moest vluchten, arriveerde op Aruba, w.c. de zich generaal noemende, doch nimmer officier geweest zijnde, Rafael Simon Urbina. Na enkele dagen werden zij overgebracht naar Curaçao en daar gedetineerd, aanzien hun aanwezigheid aanleiding gaf tot stakingen van hun aanhangers bij de Lago. De gouverneur besloot tot uitwijzing en ook bij de Shell volgde een korte staking om de uitzetting te voorkomen.

Venezolanen plunderden 's lands wapenmagazijnen

Op 1 juni 1929 arriveerde "generaal" Urbina voor de vierde maal sinds 1922 op Curaçao. In de avond van 8 juni werd een geslaagde overval op de wapen- en munitiemagazijnen van het garnizoen uitgevoerd, met het doel Venezolaanse rebellen te bewapenen voor een opstand tegen de dictatuur van president Gomez, de "tiran van de Andes" (1908-1935).

---

1) Dr. Gustavo Machado en zijn broer Eduardo werden in 1963 door de regering Betancourt gearresteerd wegens hun aandeel in de communistische guerilla- en terreurbeweging in Venezuela en in augustus 1967 terzake tot 10 jaar gevangenisstraf veroordeeld. In het voorjaar van 1968 werd hen gratie verleend, waarop Gustavo (69) weer de leiding van de in 1969 gelegaliseerde communistische partij (PCV) op zich nam.

Dr. Gustavo Machado trad op als leider, "generaal" Urbina als uitvoerder. Bij de overval, waaraan circa 150 Venezolaanse en Dominicaanse oliearbeiders en enkele Curaçaoenaars deelnamen, werden 197 geweren, 4 mitrailleurs, 38 pistolen, 75 klewangs, 7000 patronen, 150 kardoezen, 4 sluitstukken van de saluutbatterij, een aantal kapmessen en wat leergoed, plus F.3.500 uit de kas van de vreemdelingendienst buitgemaakt.

Drie Nederlandse militairen werden gedood.

Gouverneur en garnizoenscommandant ontvoerd

De gouverneur en de garnizoenscommandant werden gevangen genomen. Urbina eiste van hen medewerking, om ongehinderd met zijn mensen en buitgemaakte wapens naar Venezuela te kunnen vertrekken, onder bedreiging dat anders de raffinaderij in brand zou worden gestoken. De gouverneur verleende hierop zijn medewerking aan hun vertrek, met de gekaapte "Maracaibo" van de Amerikaanse Red-D-Lines. Urbina nam de gouverneur en de garnizoenscommandant als gijzelaars aan boord en liet hen na debarkatie van de rebellen op last van Dr. Machado in Maracaibo vrij, toen hij (Urbina) hen wilde laten neerschieten. Met het schip vertrokken circa 150 opstandelingen, waaronder Dr. Machado, Urbina en Dr. Romulo Betancourt.

Shell-raffinaderij met vernietiging bedreigd

Aan de onlusten op Curaçao namen totaal 500 à 600 personen deel. Om de raffinaderij voor brandstichting - en daarmee de stad voor een ramp - te besparen, reed een hoge Shell-functionaris naar de stad, om Urbina een blanco cheque aan te bieden, in ruil voor het ongemoeid laten van de Shell-installaties. Urbina werd door deze functionaris echter niet ontmoet.

Op het terrein van de Shell werden twee mislukte pogingen gedaan, om zich in het bezit te stellen van het daar aanwezige dynamiet. Het plan om het dynamietmagazijn op te blazen lieten de rebellen varen, toen zij inzagen dat zij dan zelf ook in de lucht zouden vliegen.

Rebelse verantwoording

Door Urbina werd tijdens de overval een proclamatie verspreid, waarin hij sprak "van de noodzakelijkheid waarin hij verkeerde, om zijn haat tegen de dwingelandij van Gomez te verbinden, met de ontevredenheid van het merendeel zijner op Curaçao verblijvende landgenoten, teneinde de misdaden te straffen der handlangers alhier van de Dictator en opnieuw het schandbewind te bestrijden dat in Venezuela overheerst". Hij vertelde verder, dat hij driemaal op Curaçao een toevluchtsoord had gezocht en telkens als een misdadiger is behandeld" uit dienstvaardigheid tegenover de handlangers van Gomez' consul." Later publiceerde Dr. Machado en Urbina hun memoires; Machado onder communistisch embleem.

DIENSTGEHEIMBIJLAGE 4Reakties in Venezuela

Gomez, die lakoniek een bericht van ontvangst van het telegram stuurde, waarin het Gouvernement hem waarschuwde voor een te verwachten aanval van de rebellen, stierf in 1935 als president een natuurlijke dood. De verhouding met Venezuela werd door het spectaculaire incident van 1929 niet nadelig beïnvloed.

Gomez, die zijn carrière als cowboy begon, liet toen hij op 79-jarige leeftijd stierf, een vermogen van \$ 200.000.000 na. Driennegentig van zijn familieleden vluchten na zijn dood naar Curaçao.

Na de mislukte aanval van 1929 deed Urbina in 1931 met het schip de "Superior" in Coro nogmaals een vergeefse poging, om het bewind van Gomez omver te werpen. Bij deze gelegenheid werd hij gearresteerd, doch hetzelfde jaar werd hem nog gratie verleend. In 1945 werd hij gouverneur van de staat Amazonas. In november 1950 doodde hij aan het hoofd van 20 overvallers de luitenant-kolonel Carlos Belgado Chalbaud, het hoofd van de in 1948 gevormde junta. Urbina werd gearresteerd en de volgende dag bij een "ontvluchttingspoging" neergeschoten.

Niet tegen Nederland gericht

Afschrift

A M B A S S A D E D E R N E D E R L A N D E N

Embajada

De

Holanda

No. 1918/350

Caracas, 14 juni 1958
Apartado 949

Verhouding Venezuela-Nederlandse Antillen

VERTROUWELIJK

Ik heb de eer Uwer Excellentie te berichten dat het wekelijks verschijnende communistische blad "Tribuna Popular" en het zeer linkse populaire dagblad "Ultima Noticias" aandacht wijden aan het feit dat het 8 juni j.l. 29 jaar geleden was, dat de Urbina-coup op Curaçao werd gepleegd.

De geïnterviewde avonturiers, waarvan er enige thans wederom op de voorgrond zijn gekomen sedert de januari-revolutie (o.a. Gustavo Machado, de Communistenleider), schijnen nog steeds met trots aan de bloedige kwajongensstreek terug te denken.

Opvallend is echter, dat - hoewel met welgevallen wordt herinnerd aan de schok die door "het machtige Nederlandse imperium" is gegaan - tot uitdrukking wordt gebracht dat de beweging in het geheel niet tegen de kroon van Koningin Wilhelmina was gericht, zoals later wel voorgegeven werd, en dat evenmin kan worden gezegd dat de toenmalige autoriteiten op het eiland een stelletje lafaards waren, want dat overrompeling bij verrassing de voornaamste factor was.

DIENSTGEHEIM

AVB 2

Eén der geïnterviewden vond destijds als jongen van 19 jaar de overval te rechtvaardigen met de "medeplichtigheid van de Gouverneur met de tyran omdat hij, de instructies van de dictator opvolgende, de Venezolaanse ballingen vervolgde".

De Tijdelijke Zaakgelastigde

w.g.

D.A. van Hamel

Zijner Excellentie
de Minister van Buitenlandse Zaken
's-Gravenhage

Bronnen:

Hartog "Curaçao" deel II, p. 950 e.v.

Mr. B. de Gaay Fortman "De Verrassing van Willemstad",
's-Gravenhage, Martinus Nijhoff, 1930

Zie voorts voor de goede verhoudingen met Venezuela vanaf 1908
Corporaal, p.523, Lieuwen "Venezuela", p.171 e.v. en Hartog
"Curaçao" deel II, p.774.

De gegevens over de activiteiten van Dr. Romulo Betancourt en
Dr. Luis Augusto Duhuc op Curaçao in 1929, werden door de samen-
steller uit de politie-archieven van Curaçao van 1929 verkregen.

100. BUITENLANDSE REACTIES OP DE ONLUSTEN VAN 30 MEI 1969110. Officiële Venezolaanse reacties

111. Hoe nauw Venezuela zich betrokken voelt bij de ontwikkelingen op Curaçao (en Aruba) en hoe sterk het zich daar door economische banden en eisen van eigen veiligheid mee verbonden acht, bleek duidelijk bij de onlusten op Curaçao van 30 mei 1969. De Amerikaanse Ambassadeur te Caracas rapporteerde hierover bij geheime berichten aan de Secretary of State o.a.: "dat de Venezolaanse minister van defensie hem zijn ernstige bezorgdheid over de situatie op Curaçao te kennen had gegeven en dat de admiraal Moreno, het hoofd inlichtingendienst van het Venezolaanse Comité van Verenigde Chefs van Staven, het hoofd van de Amerikaanse militaire missie inlichtingen had verzocht, omtrent de beschikbaarheid van Amerikaanse strijdkrachten, om in samenwerking met de Venezolaanse strijdkrachten de orde op Curaçao te herstellen. Dit verzoek werd gedaan op grond van de eerste ontvangen berichten, dat de Shell-raffinaderij op Curaçao in brand stond, twee dochters van de Venezolaanse president zich op Curaçao bevonden en dat ca. 10 Venezolaanse schepen in de haven van Curaçao gevaar zouden lopen, terwijl de Nederlandse strijdkrachten de toestand niet meer meester waren. De bezorgdheid van de Venezolaanse regering was blijkens de gereleveerde bron overwegend gebaseerd op de situatie bij Shell Curaçao, waar meer dan 300.000 barrells ruwe Venezolaanse olie per dag worden verwerkt".
112. Voorts meldde de ambassadeur, "dat de Venezolaanse minister van defensie, de brigade-generaal Garcia, hem (niet nader omschreven) overeenkomsten onder de aandacht had gebracht, inzake het verlenen van onderlinge militaire bijstand bij regionale ordeverstoringen, zoals deze zo dikwijls waren besproken op het inter-american-defence-college toen hij (Garcia) daar was; alsmede dat president Caldera en zijn kabinet van mening waren, dat elke terzake te nemen actie in coördinatie moest plaats vinden met die landen, die hierbij overeenkomstige veiligheidsbelangen hebben. Als toelichting verklaarde de minister tenslotte nog, dat aangezien Curaçao Nederlands is, een eventueel gezamenlijk militair optreden van Venezuela en de Verenigde Staten niet aan de beslissing van de CAS zou moeten worden voorgelegd. Nadat op 31 mei meer geruststellende berichten over de situatie op Curaçao bekend werden, werd het idee van een gezamenlijke actie van Venezolaanse en Amerikaanse strijdkrachten om de orde op Curaçao te herstellen niet meer naar voren gebracht", aldus de Amerikaanse Ambassadeur te Caracas in zijn geheim geclassificeerde berichtgeving aan de Secretary of State (1).
113. Om zonodig onverwijld te kunnen optreden, patrouilleerden de volgende eenheden van de Venezolaanse marine, de D 13, D 33, P 01 en P 04, van 31 mei 1969 vanaf 04.00 uur tot 5 juni 1969 ten 10.00 uur ten zuiden van Curaçao, met als

opdracht: "Patrouilleren in internationale wateren ten zuiden van Curaçao en "standby" te blijven, om na verkregen opdracht Venezolaanse burgers te evacueren" (1). Of de officieel genoemde reden van deze patrouillegang ook de enige ware was, kon niet worden nagegaan. De Venezolaanse bereidheid en paraatheid om in te grijpen, zodra Venezolaanse belangen op Curaçao in gevaar komen, wordt door dit optreden duidelijk aangetoond.

114. In "La Republica", de spreekbuis van de Accion Democratica (AD), naast de huidige regeringspartij de grootste partij van Venezuela, verscheen op 8 juni 1969 in dit verband een verklaring van de minister van defensie, waarin hij stelde:

"Vanwege de banden met de eilandbewoners, van wie er velen Venezolaan zijn hebben wij altijd belangstelling getoond. Wij waren zeer afhankelijk van de gebeurtenissen op Curaçao en als het nodig was geweest marine-eenheden te mobiliseren om Venezolanen te evacueren, zou dit gedaan zijn, evenals dit gedaan zou zijn met commerciële vliegtuigen. Natuurlijk - zo besloot de minister - varen wij alleen door territoriale wateren met toestemming van de respectieve landen".

NOOT:

Per 1 januari 1968 bedroeg het aantal op Curaçao ingeschreven Venezolaanse staatsburgers, verdeeld over alle leeftijdsgroepen, 542 mannen en 560 vrouwen. Op Aruba zijn totaal ruim 800 Venezolaanse mannen, vrouwen en kinderen ingeschreven. Het aantal Antillianen, dat naast de Nederlandse ook de Venezolaanse nationaliteit bezit is niet bekend, doch naar schatting enige malen groter dan het aantal bij de vreemdelingendienst ingeschreven Venezolanen. De Venezolaanse Consul-Generaal op Curaçao verklaarde in dit verband in 1965, dat zich op de Antillen ongeveer 5000 Venezolanen zouden bevinden.

120. Reacties in de Venezolaanse pers

121. Over de reacties in de pers rapporteerde de Nederlandse Ambassadeur te Caracas op 3 juni 1969 o.a.:

"De pers is er in geslaagd het publiek duidelijk te maken welk een vitaal belang de olieraffinaderijen op de Nederlandse Antillen voor Venezuela hebben en dat stillegging of vernieling de dagelijkse stroom van meer dan 300.000 vaten ruwe Venezolaanse olie naar Shell Curaçao, min of meer langdurig zou kunnen onderbreken, met alle economische gevolgen van dien voor het land".

"La Republica" (AD) van 3 juni verzocht o.a. in een hoofdartikel een duidelijke stellingname van Venezuela voor wat betreft de situatie op de Antillen, in verband met de grote belangen die hier voor Venezuela op het spel staan (2).

NOOT:

1 vat = 1 barrel = 55 US gallons = 208.2 liter.

122. In "La Republica" van 9 juni verscheen een bijzonder fel artikel, dat besloot met:

"Er bestaat het probleem van het kolonialisme, van de afhankelijkheid van de metropool (Den Haag), van de aanwezigheid van de Gouverneur, die de regering van Mare Majesteit vertegenwoordigt, van de mentaliteit van het vazal-schap, van de onrechtvaardige verdeling van de rijkdom, van de vrije handelszone die slechts enkelen rijk maakt en de rest van de bevolking in de misere laat. De strijd is nog maar begonnen voor de Antilliaanse arbeiders. De strijd moet zijn voor de bevrijding van het kolonialisme van Holland en voor het verkrijgen van volledige vrijheid, opdat zij deel gaan uitmaken van de vrije volken van ons Amerika. In deze strijd zonder genade, hebben onze aan het kolonialisme onderworpen arbeiderskameraden alle solidariteit van het Venezolaanse werkende volk".

123. Andere bladen, zo meldde de Ambassadeur, waren over het algemeen gematigder van toon dan "La Republica", "de min of meer officiële spreekbuis van de AD".

"El Nacional" (gematigd liberaal) stelde dat de moeilijkheden in wezen een klassenstrijd-karakter dragen en niet van nationalistische, noch van raciale aard zijn. "De oplossing van de crisis", aldus het blad, "is gelegen BINNEN (in origineel vetgedrukt) de bestaande politieke structuren van het Koninkrijk. Een vereniging van dit eilandgebied met Venezuela, oftewel een afhankelijkheidsband met de Verenigde Staten zijn geen alternatieven, waarmee de Antilliaan vrede zou hebben". (3)

124. De Nederlandse Ambassadeur te Caracas rapporteerde op 9 juli 1969, "dat in het veelgelezen blad "Ultimas Noticias", door de correspondent voor het Caribisch gebied werd gesteld, dat op de Nederlandse Antillen talrijke vanuit het buitenland

CONFIDENTIEELBIJLAGE 5

geleide terroristen opereren, die zich het volgende ten doel stellen:

1. Vernietiging van de raffinaderijen op Curaçao en Aruba, die in belangrijke mate de oorlogvoerende Amerikanen in Vietnam van brandstof voorzien;
2. Verwoesting van de zendinstallaties op Bonaire;
3. De Venezolaanse olie-afzet in moeilijkheden brengen, waardoor men de "guerrilleros de Venezuela" de helpende hand zou bieden;
4. De Curaçaoese handel vernietigen en een sfeer van ontredering teweegbrengen, hetgeen de toeloop van toeristen zou stagneren.

Bij een interview in Caracas ontkenden de Curaçaoese vakbondsleiders Godett en Fita echter naar aanleiding van deze publikatie, in krachtige termen, dat er op Curaçao Castristische en Black Power elementen aan het werk geweest zouden zijn of nog zijn", aldus de Ambassadeur (4).

125. In dit verband is ook het door de Nederlandse Ambassadeur te Buenos Aires op 4 juli 1969 gemelde artikel van belang, in "Contacto", het orgaan "van de machtige" Argentijnse Federatie van arbeiders van licht- en krachtwerken, waar bij een bespreking van het gebeuren op Curaçao o.a. wordt gesteld: "Omdat hier sprake is van een Europese kolonie, werd het oude continent opgeschrikt door de berichten vanuit Curaçao, te meer daar één van de maatschappijen had verklaard, dat "in de raffinaderijen van Curaçao een speciaal soort brandstof wordt geproduceerd, die zeer moeilijk aan te maken is en die bestemd is om de Amerikaanse vliegtuigen in Vietnam te bevoorraden" (5).

Op het gevaar dat de in het vorige punt sub 1 en 3 omschreven activiteiten een daadwerkelijke dreiging kunnen vormen, werd reeds eerder de aandacht gevestigd, in het kader van een rapportage over de Castristische guerrilla-beweging in Venezuela (6). Dat het lanceren van dergelijke revolutionaire ideeën in een veelgelezen blad als "Ultimas Noticias" tot de realisatie daarvan in een belangrijke mate kan bijdragen, laat zich licht raden.

130. Noord-Amerikaanse reacties

131. Op 31 mei noemde het Amerikaanse ministerie van defensie het AFP-bericht onjuist, als zouden vlootenheden op Puerto Rico in staat van alarm zijn gebracht in verband met de incidenten in Willemstad. De volgende dag wist de pers echter te melden, dat een woordvoerder van de Amerikaanse marine in San Juan had medegedeeld, dat er twee schepen, namelijk de torpedobootjager "Berry" en de lichte kruiser "Springfield" op weg waren naar Curaçao. Het State Department verklaarde volgens dit bericht, dat er nog geen plannen tot evacuatie van Amerikanen op Curaçao bestonden, doch dat de toestand met aandacht werd gevolgd. (7)

CONFIDENTIEEL

140. Reacties van de Venezolaanse en internationale vakbeweging

141. De onlusten die in zinloze vernielingen en plundering resulteerden waren een uitvloeisel van een staking voor looneisen. De internationale vakbeweging betuigde na het wereldkundig worden van de spectaculaire gevolgen haar sympathie met de strijdende stakers en veroordeelde tegelijkertijd de sociaal-economische politiek van de regering en het inschakelen van de strijdkrachten, die de orde hadden hersteld. Op 21 juni bracht een vertegenwoordiger van de CLASC op een conferentie van de International Labor Organisation (ILO) van de Verenigde Naties, het ingrijpen van de militairen ter sprake "als het optreden van onderdrukkers". De CLASC, de Confederacion Latino-Americano de Sindicalista Christianos, vormt met haar ca. 2.000.000 leden een zeer militante arbeidersorganisatie, die het gebruik van geweld wel niet als dogma heeft, doch ook zeker niet afwijst. In 1968 verzocht zij de steun van de aangesloten bonden voor de aankoop van wapens en munitie voor de bewapening van de op Haïti verboden vakbeweging, waartegen de op de Nederlandse Antillen aangesloten bonden een afwijzend standpunt innamen. De CLASC is aangesloten bij het Wereld Vakverbond van de Arbeid (IWA), het vroegere Internationale Christelijke Vakverbond.
142. Op 25 juni richtte de Accion Sindical Colombiana, aangesloten bij de CLASC zich met een brief tot de gouverneur van de Nederlandse Antillen, waarin een dringend beroep werd gedaan de wapens neer te leggen en gesproken werd over het brute onderdrukken door de gewapende macht van de actie van de Curaçaose arbeiders. Ook andere bij de CLASC aangesloten bonden ageerden tegen de verleende militaire bijstand en betuigden hun sympathie met de stakers, zoals de Federacion Auténtica Sindical uit Honduras, die in een brief aan de Gouverneur o.a. tegen het optreden van de Nederlandse mariniërs in Latijns-Amerika protesteerde.
143. De internationale invloed van de CLASC bleek wel, toen de havenarbeiders op Curaçao en Aruba op 7 juli 1969 gevolg gaven aan een oproep, om door geheel Latijns-Amerika vijf minuten te staken, uit solidariteit met de Argentijnse (haven)arbeiders, "die door de dictatuur worden onderdrukt". Daarnaast werd de internationale solidariteit in CLASC-verband nog eens duidelijk gedemonstreerd, toen de secretaris-generaal van de CLASC op 22 augustus telegrafisch verzocht de op 18 augustus wegens opruiing tot de onlusten van 30 mei gearresteerde vakbondsleiders Godett en Ong-A-Kwie vrij te laten, "aangezien hun aanhouding een aanslag op de rechten en vrijheden van de arbeiders betekende". Hierbij zij aangetekend, dat de sinds de onlusten in Castro-uniform opererende stakingsleiders Godett en Nita als no. 1 en 2 prijkten op de kandidatenlijst van de door hen in juni opgerichte politieke partij, het "Arbeiders en Bevrijdingsfront" (Frente Obrero y Liberacion 30 di mei). Als kandidaat no. 3 figureerde de wegens opruiing tot vier maanden gevangenisstraf veroordeelde Stanley Brown.

CONFIDENTIEELBIJLAGE 5

Alle drie werden bij de Statenverkiezingen van 5 september gekozen, met respectievelijk 10620, 312 en 1323 voorkeurstemmen. Op 19 september werden Godett en Brown onder politiebewaking uit de gevangenis gehaald en met Nita door de Gouverneur ontvangen, in het kader van de consultaties met de partijleiders. Later werd deze procedure herhaald voor het afnemen van de gelofte.

144. Niet alleen via de CLASC wer en de onlusten in het internationale vlak getrokken, en gepoogd druk uit te oefenen door het verwerpen van de regeringspolitiek en het betuigen van sympathie en solidariteit met de stakers, doch ook door het IVVV, waarbij ook het NVV is aangesloten. Daarnaast zochten Godett en Nita morele en financiële steun bij de invloedrijke Venezolaanse bonden, de FEDERETROL (olie-arbeiders), de Federacion Portuaria (havenarbeiders) en de overkoepelende Confederacion de Trabajadores de Venezuela (CTV). Reeds op 1 juni verklaarde de CTV zich volledig solidair met de Petroleum Workers Federation Curaçao (PWFC) en spoorde aan niet te versagen in de strijd, "die extra zwaar is, omdat het koloniale Hollandse gezag geen volledige vrijheid van vakorganisatie toestaat", (aldus "La Republica", d.d. 1-6-69). Op 6 juni eiste het IVVV in telegrammen aan de minister-president te 's-Gravenhage en Willemstad terugtrekking van de Nederlandse troepen. Dezelfde dag zei de secretaris-generaal van de Union del Puerto de la Guaira, onbeperkte steun toe aan de Curaçaoese havenarbeiders in hun eisen voor salarisverhoging, waarbij hij er op wees dat hun belangen elkaar raken. Op 12 juni verklaarde de president en vice-president van de FEDERETROL na een bezoek aan Curaçao, dat zij in een rapport aanbevelingen op vakverenigingsgebied zouden doen, inzake het welzijn van de Antilliaanse gemeenschap.
145. Op 20 augustus protesteerden het IVVV en het overlegorgaan van de drie Nederlandse vakcentrales (NVV, NKV en CNV) tegen de arrestatie van Godett en Ong-A-Kwie, als "een flagrante schending van het internationaal aanvaarde beginsel van vrijheid van vereniging". De PSP, de Federatie Jongerengroep in de PVDA, de Nederlandse Studentenraad, de Socialistische Jeugd en de overkoepelende Nederlandse studentenorganisatie NESBIC gaven dezelfde dag een verklaring uit, waarin zij hun diepe verontwaardiging over deze arrestatie uitspraken. Op 23 augustus verklaarde de voorzitter van de CTV een delegatie naar Curaçao te zullen zenden, om de vrijlating van Godett te bepleiten, die volgens Nita "uit politieke wraakzucht is gearresteerd". Tenslotte zij in dit verband nog vermeld, dat de Venezolaanse vakbondsleider José Marcano (CUTV-communistisch) verschillende bijeenkomsten bijwoonde van het "Arbeiders en Bevrijdingsfront" op Curaçao, bij welke gelegenheden hij door de in Castro-uniform geklede leiders aan de aanwezigheid werd voorgesteld, doch hij zich hield aan het hem door de Antilliaanse regering opgelegde spreekverbod. Professor Mujica, lid van de Venezolaanse Kamer van Afgevaardigden voor de communisten, had reeds begin juni 1969 bij een bezoek aan Curaçao duidelijk gesteld, dat zijn partij zich volledig achter de stakers stelde.

CONFIDENTIEEL

146. Het staat vast dat van de onlusten een magnetische werking uitgaat, zowel op het georganiseerde links-extremisme, als op militante internationale vakorganisaties en op anti-blanken-organisaties als "Black Power" en "Black Panther", die thans een vaste rubriek hebben in het militante Curaçaose oppositieblad "VITO". De vele solidariteits- en sympathiebetuigingen, diverse uitlatingen in de Sovjet-Russische en Rood-Chinese pers en de reacties van politieke groeperingen in Nederland en Suriname bewijzen dit, evenals de drukke internationale persoonlijke kontakten tussen de leden van deze organisaties met de lijsttrekkers van het Curaçaose "Arbeiders en Bevrijdingsfront". Deze reacties vragen des te meer aandacht, omdat ook na 30 mei enige vakbondsleders nog appelleerden aan de krachten die tot de zinloze vernielingen van 30 mei leidden. Dit bleek o.a. uit hun "eis", tot vrijlating van alle "politieke" gevangenen en uit bepaalde dreigementen in het orgaan van de PWFC-dissidenten, "Voz di Obrero" en in het bijzonder uit de dolle en extreme uitspraak, die Godett en Nita enige weken na de onlusten tegenover de Venezolaanse pers te Caracas deden, namelijk: "als de oude regering in september zou worden herkozen, dan zouden de verzetshandelingen - las acciones de rebellion - worden hervat, dan zou er geen vrede op Curaçao zijn". Op de eerste verkiezingsbijeenkomst van het "bevvrijdingsfront" herhaalde Godett deze uitspraak en dreigde hij onder luid applaus: "dat men "de volgende keer" indien er een militair ingrijpen zou dreigen, met wapens de straat op zou gaan" (8). Nita verklaarde tenslotte op zijn beurt aan de pers, dat "als er niet veel verandert, gewapend verzet zal worden gepleegd" en dreigde met een algemene werkstaking als Jonckheer als gouverneur naar Curaçao zou komen (9).
147. Duidelijk werd de onzekerheid over de houding van de leiding van het verzet gedemonstreerd in de overwegingen van het Hof van Justitie van de Nederlandse Antillen, aangaande het beroep van Godett tegen diens gevangenneming op 18 augustus, waar het Hof ondermeer stelde: "dat er naar zijn mening gegronde vrees bestaat voor vlucht of herhaling van het misdrijf en dat handhaving van de maatschappelijke veiligheid prevaleert boven de schijn, dat de gevangenneming met politieke oogmerken zou zijn bevolen" (10). Op 27 november verklaarde het statenlid Godett tenslotte in het kader van de kabinetsformatie, dat de komst van de heer Jonckheer als gouverneur en de installatie van de heer Bikker als minister een nieuwe 30 mei zouden kunnen veroorzaken, welke woorden door het statenlid Brown volledig werden onderstreept (11). Nita werkt intussen als minister in de regering samen met de DP, tegen welke partij de protesten van de statenleden Godett en Brown zijn gericht.
148. Dat het optreden van Brown, Godett en Nita als leiders van het "Bevrijdingsfront" met hun Castro-uniformen en revolutionaire uitspraken, alsmede hun regelmatige kontakten met

CONFIDENTIEELBIJLAGE 5

de leiders van de Venezolaanse olie- en havenbonden met bezorgdheid in Caracas wordt gevolgd, ligt voor de hand. Immers, de Venezolaanse regering vervolgt de aanhangers van het Castro gezinde Venezolaanse Bevrijdingsfront (FALC), sinds jaar en dag, te vuur en te zwaard, als staatsvijand no. 1. De sympathie- en solidariteitsbetuigingen van de Venezolaanse grote vakbonden voor de strijd van Godett en zijn volgelingen, zullen de Venezolaanse regering daarom moeilijk het - zo nodige - vertrouwen kunnen geven, dat op Curaçao essentiële Venezolaanse belangen niet nog eens in gevaar kunnen worden gebracht. Het is wellicht daarom, dat president Caldera in augustus twee leden van de Curaçaoese oppositiepartij, de Nationale Volks Partij (NVP) ontving, om zich te laten voorlichten over de situatie op Curaçao (12). De COFEI (Christendemocratische partij) van president Caldera voelt zich verwant aan de NVP, die van origine katholiek was.

149. In de Venezolaanse pers werd de bezorgdheid over de ontwikkelingen op Curaçao in "El Universal" van 20 december 1969 als volgt tot uitdrukking gebracht:

"DE GEBEURTENISSEN OP CURAÇAO EN DE INVLOED DAARVAN OP VENEZUELA.

Doer: J. Penzini Hernandez.

De gebeurtenissen van 30 mei op Curaçao en de politieke sfeer tijdens en na de verkiezingen van 5 september 1969, moeten voor Venezuela aanleiding zijn tot ernstig beraad over de bstrekingen tussen het eiland en Venezuela. Het eens zo rustige eiland is plotseling veranderd in een stormachtig Cyprus, waar eind mei de arbeiders-massa een ware revolutie ontketende, waarbij autobussen in brand werden gestoken, vernielingen werden aangericht en ongeveer 50 zaken werden geplunderd, bracht zelfs de inwoners in gevaar. De Federlandse autoriteiten protesteerden en zelfs de regering kwam ten val tengevolge van de burger-onlusten. Onder pressie van de arbeidersmassa trad de regering af, na te zijn beschuldigd van corruptie, etc. Tengevolge van deze gebeurtenissen, waarbij de orde hersteld werd door Hollandse strijdkrachten, hetgeen zonder protest werd geaccepteerd door Amerika, stelde Den Haag nieuwe verkiezingen voor, waarvan de gevolgen voor Venezuela binnenkort te verwachten zijn. Gezien de uitslag van de verkiezingen is het duidelijk dat Frente Obrero nog steeds de revolutionaire houding tegen het traditionele kapitalisme handhaaft. Het is de Democratische Partij van Dr. Kroon niet gelukt de traditionele meerderheid te behalen, terwijl het socialistische Frente Obrero, promotor van de ongeregelde heden van 30 mei, uitgroeide tot een ware politieke partij. Volgens de enige belangrijke leider van Frente Obrero, de heer Nita, is het doel van de partij, het "stukje Holland" te veranderen in een "arbeidersstaatje". Hij spreekt over het beëindigen van de "kapitalistische exploitatie". Betreurenswaardig is echter het feit, dat men weigert dit "Frente Obrero" uit te rusten met de plaatselijke

CONFIDENTIEEL

CONFIDENTIEELBIJLAGE 5

Curaçaoese kleuren en er op staat het olijfgroene tenue en de guerillapet te dragen en raciale problemen te scheppen. Hierdoor distancieert men zich hoe langer hoe meer van Holland, terwijl de oorlogszuchtige en revolutionaire ideeën van het buitenland worden overgenomen.

De oorzaken van de gebeurtenissen op Curaçao zijn voor ons uitermate belangrijk, gezien de geringe afstand tussen dit eiland en Venezuela en dienen geanalyseerd en beoordeeld te worden in verband met mogelijke repercussies voor ons land. Meer dan ooit, moet Curaçao nauwlettend worden gevolgd. De raffinaderijen zijn nauw betrokken bij de Venezolaanse olie-industrie en wij onderhouden nauwe diplomatieke- en handelsbetrekkingen. Het extremisme van de afgelopen gebeurtenissen verplicht ons tot bezinning, want Curaçao kan zich in de toekomst ontwikkelen tot een operationeel centrum ter bevordering van revolutionaire activiteiten tegen Venezuela, op dezelfde wijze waarop allerlei handelsartikelen in ons land worden gesmokkeld, kunnen ook agressiviteit en schadelijke ideeën ons land bereiken. Het neutrale eiland van gisteren kan thans een haard van subversiteiten zijn en een uitgangspunt van adverse politieke invloeden tegen onze regering en de autonomie van het Venezolaanse volk.

Dr. Pedro José Rojas heeft in 1861, zij het van een ander gezichtspunt uit, in zijn krant "El Independiente", doelend op de situatie en de laksheid van de Curaçaoese autoriteiten m.b.t. Venezuela, opmerkingen gemaakt, die thans opnieuw van groot belang zijn. Uit die krant nemen we enkele gedachten over, die heden een bijzondere betekenis hebben. Hij schreef het volgende: "Curaçao heeft een plaats ingenomen tussen de elementen, die blijkbaar samenspannen om ons te gronde te richten; de arsenalen van de revolutie bevinden zich op Curaçao; zijn pakhuizen zijn haar wapenkamers, zijn haven is het vertrekpunt voor misdadige expedities; zijn koopvaardijsschepen vervoeren contrabande bestemd voor broedermoord". Naar aanleiding hiervan werd toen, om het kwaad tegen te gaan, gestreefd naar een vriendschapsverdrag met Nederland, in het bijzonder met het oog op het gedrag van Curaçao jegens onze natie, maar de klachten van de toenmalige regering over Curaçao werden door Nederland aan de gouverneur van het eiland gezonden en in de praktijk kwam er niets van terecht vanwege de medeplichtigheid van autoriteiten en handel bij gewapende expedities tegen ons grondgebied.

Thans is dat gevaar duidelijker en positiever en des te ernstiger, omdat het voorheen ging om een strijd tussen Venezolanen, een burgeroorlog, terwijl het gevaar zich nu zonder enige twijfel uitstrekt tot onze nationale veiligheid en de mogelijkheid, om niet te zeggen de zekerheid dat Curaçao, het huidige revolutionaire en extremistische Curaçao, zich leent tot operaties, waartoe zijn geringe afstand en de beschikbare middelen het in staat stellen als een gunstig centrum te fungeren, voor de vijanden van onze instellingen en de democratische organisatie van onze Republiek.

CONFIDENTIEEL

Het is niet aan ons te oordelen over de mening van de regering, inzake deze nieuwe huishoudelijke en revolutionaire aspecten van Curaçao, maar het zou wel aanbeveling verdienen de betrekkingen te wijzigen en grotere waakzaamheid te betrachten, na hetgeen is gebeurd en nog steeds gebeurt op deze Nederlandse Antillen.

En met meer reden dan ooit, nu de Nationale Volkspartij en het Frente Obrero de absolute onafhankelijkheid van de Nederlandse Antillen hebben voorgesteld.

Volgens waarnemers is dit één van de duidelijkste tekenen dat het politieke klimaat op de Antillen een verandering heeft ondergaan!

- 149a. In hoeverre de schrijver in dit artikel de algemeen gangbare Venezolaanse mening weergeeft, is moeilijk te beoordelen. Vast staat evenwel, dat de geschiedenis de Venezolanen in staat stelt, zich op een indrukwekkende reeks voorbeelden te beroepen, waaruit blijkt dat Curaçao dikwijls een bron van ernstige onrust voor Venezuela heeft gevormd en dat de Venezolaanse machthebbers hierdoor tot nog voor enkele jaren "in een aan het psychopathische grenzende staat van opwinding konden worden gebracht" (vgl. punten 2211, 2212, 2225, 2262, bijlage 7, sub 111 en bijlage 8). Er is dan ook alle reden om aan de door Penzini Hernandez geuite gedachten ernstig aandacht te besteden, ook al schijnt de Venezolaanse Consul-Generaal op Curaçao in zijn rapportages zeker geen onnodige ongerustheid te verwekken (13).

150. Cubaanse reacties

151. De reacties van Cuba bleven beperkt tot enige zeer onvriendelijke uitlatingen aan het adres van Nederland, in het partijblad "Granma". Blijkbaar wordt Castro te zeer beziggehouden door binnenlandse problemen, om meer aandacht te kunnen besteden aan de mogelijkheid tot het uitbuiten van een revolutionaire situatie in het omringende gebied. De verklaring van een van de laatste belangrijke guerilla-leiders in Venezuela, Douglas Bravo, die nauwe contacten met Cuba onderhield, doch in januari 1970 met Castro heeft gebroken, zou hier op kunnen wijzen. In een communiqué aan de pers beschuldigt Bravo de Cubaanse leider er namelijk van, "dat hij zich alleen met de economie van zijn land bezighoudt en niets doet voor de revolutionaire bewegingen in Latijns-Amerika". Ook verwijt hij Castro "het volgen van een toegeeflijke koers van Moskou". (14)

CONFIDENTIEELBIJLAGE 5VERANTWOORDING

1. Vergl. bijlagen brief IONA, d.d. 17 juni 1969, nr. 2486/G/69, aan HMarid (S.H. 10738/00525/69/G).
2. NAC, d.d. 3 juni 1969, nr. 1474/220.
3. NAC, d.d. 11 juni 1969, nr. 1543/234.
4. NAC, d.d. 9 juli 1969, nr. 1779/261.
5. Ned. Amb. te Buenos Aires, d.d. 4 juli 1969 nr. 1425/447.
6. IONA, d.d. 14 april 1969, nr. 2433/C/69.
7. ANP-berichten, d.d. 31 mei 1969 en 1 juni 1969 en SITRAP no. 19 van CZMNA aan BDZ, dtgr. 010533z mei 69.
8. Maandoverzicht VNA, juni en juli 1969 en NAC, d.d. 2 juli 1969, nr. 1734/254.
9. "Handels en Transport Courant", d.d. 12 juni 1969
"The Daily Journal" (Caracas), d.d. 14 september 1969.
10. "Nieuwe Rotterdamse Courant", d.d. 29 augustus 1969.
11. "Amigoe di Curaçao", d.d. 3 januari 1970.
12. IONA, d.d. 22 augustus 1969, nr. 2598/G/69.
13. IONA, d.d. 13 januari 1970, nr. 2780/C/70.
14. "Beurs en Nieuwsberichten", d.d. 10 januari 1970.
"Nieuwe Rotterdamse Courant", d.d. 16 januari 1970.

CONFIDENTIEEL

CONFIDENTIEELBIJLAGE 6

Afschrift

Resolutie van de Pan-Amerikaanse Conferentie van
Maart/April 1951 betreffende defensie

To recommend to the American Republics that they orient their military preparation in such a way, that through selfhelp and mutual aid, and in accordance with their capabilities and with their constitutional norms, and in conformity with the Inter-American Treaty of Reciprocal Assistance, they can, without prejudice to their individual self-defence and their internal security:

a. increase those of their resources and strengthen those of their armed forces in such status that they can be immediately available for the defense of the Continent; and b. cooperate with each other, in military matters in order to develop the collective strength of the continent necessary to combat aggression against any of them.

To charge the Inter-American Defense-Board with preparing as vigorously as possible, and keeping up-to-date in close liaison with the Governments through their respective Delegations, the military planning of the common defense.'

CONFIDENTIEEL

100. "INCIDENTEN" SINDS 1945.

110. Het "Minerva - incident"

111. Op 21 oktober 1945 werd Dr. Romulo Betancourt, na een geslaagde revolutie in samenwerking met jonge officieren, president van de revolutionaire regeringsraad. Op 11 december 1946 brak een mislukte opstand uit in het garnizoen van Maracaibo en Valencia. "De regering bleef de toestand meester, doch zij bleef bezorgd over de aanwezigheid op Curaçao van de daar geasyleerde Venezolaan Leon Jurado, die de hand in de opstand had gehad.

Op 21 november 1946 was nl. bij Coro de Venezolaanse schoener "Minerva", eigendom van Leon Jurado, aangehouden, die afkomstig was uit Aruba en 50 kisten handgranaten vervoerde van het garnizoen van Aruba. Uiteraard verwekte het bevreemding dat het schip zover uit de normale koers was gekomen. Betancourt uitte zijn ernstige ontstemming en verzocht uitzetting van Leon Jurado en Picon Lares. Werd aan dit verzoek geen gevolg gegeven, dan zouden de Venezolaanse havens voor de scheepvaart worden gesloten. Door de Curaçaose autoriteiten werd toegegeven, dat het gebruik van de "Minerva" onvoorzichtig was en dat op grond hiervan de commandant van Aruba was afgelost. De Curaçaose heren maakten echter duidelijk dat uitzetting van Jurado, zonder bewijzen van schuld onmogelijk was. Van Venezolaanse zijde werd o.a. de minister van Binnenlandse Zaken Dr. Luis Dubuc naar Curaçao gezonden, om met de gouverneur de kwestie te bespreken. De heer Dubuc - die tijdens de affaire Urbina in 1929 zelf als banneling en samenzweerder op Curaçao vertoefde - legde bewijsmateriaal over, dat Jurado en andere ballingen op Curaçao actief bezig waren wapens naar Venezuela te smokkelen. Voorts herhaalde hij de bedreiging van Betancourt, dat als de Curaçaose autoriteiten geen einde maakten aan de activiteiten, geen schepen meer van Curaçao in Venezuela zouden worden ingeklaard, met inbegrip van de Shell-tankers.

Begrijpelijkkerwijs was de directie van de Shell zeer bezorgd over deze bedreiging, zodat ook van die zijde druk op Curaçao werd uitgeoefend om aan de Venezolaanse eisen gevolg te geven. De Shell directeur rapporteerde destijds letterlijk het volgende:

" I feel sure that the Venezuelan Government in face of their present difficulties feel exceedingly strong about this matter and I am afraid that if the Curaçao authorities do not give some satisfactory answer to the Venezuelan Government, assuming the Netherlands Charge d'Affaires has already called this to the attention of the Curaçao Government, the friendly relations between the two countries may deteriorate and from the Group's point of view it is of course extremely important that this should not be allowed to happen".

De Regering van Curaçao was uiteraard bezorgd over de situatie, doch zij had de indruk dat de dagen van de Regering Betancourt wellicht binnenkort geteld zouden zijn en dat

het onverstandig was zich de gramschap op de hals te halen van de ballingen op Curaçao, die wel eens de nieuwe machthebbers konden zijn".

112"Op Curaçao was men niet vergeten, dat de behandeling die destijds de heer Guzman Blanco had ondergaan tijdens zijn ballingschap aldaar voor deze aanleiding was geweest, toen hij door een staatsgreep President van Venezuela was geworden, de uitvoer van de Antillen naar Venezuela door de heffing van een extra recht van 30 % te treffen, welk invoerrecht nog steeds van kracht is. Blijkens een rapportage van de Nederlandse Gezant in Caracas was de gangbare mening op Curaçao de volgende:

" de indruk bestaat dat de Venezolaanse Regering voortdurend kleine moeilijkheden creëert of fantaseert, teneinde aanleiding te scheppen tot nieuwe arrestaties van politieke tegenstanders in Venezuela. De Venezolaanse Consul Generaal te Willemstad is op dit punt een expert en komt voortdurend met op onhebbelijken toon voorgedragen klachten aanzetten, die bij onderzoek op niets berusten. Hij prest dat op Curaçao geëmployeerde landgenoten tot het afleggen van valse getuigenverklaringen. Het Venezolaanse zelschip "Minerva", munitie vervoerend van Aruba naar Curaçao, werd niet onder de Venezolaanse kust aangehouden, maar 15 mijl van Curaçao".

Destijds speelden ook de Dominicaanse agenten van President Trujillo bij de agitatie een rol. Toen de heer Betancourt zijn zin niet kreeg, oefende hij opnieuw druk uit, niet door het ontbieden van de Nederlandse Gezant doch via de Shell. In een privé-onderhoud met de directeur van de Caribbean Petroleum Co. zeide de heer Betancourt, dat de politie op Curaçao onvoldoende toezicht op Leon Jurado hield en dat zij de vijanden van zijn regime veel langer gastvrijheid had verleend dan ooit aan de bannelingen, die destijds voor de militaire dictatuur waren gevlucht naar de Nederlandse Antillen. Ditmaal dreigde Betancourt met stopzetting van de voedseluitvoer naar Curaçao als de Regering geen maatregelen nam tegen de politieke agitatie op het eiland.

Over de stemming van de heer Betancourt in deze periode berichtte Hr.Ms. Gezant o.m. het volgende:

" Ik zou hieruit willen opmaken dat de President het wel in het bijzonder gemunt heeft op ons gebiedsdeel Curaçao"

en later

"President Betancourt pleegt bij het noemen van de naam Curaçao reeds in opwinding te geraken".

Intussen verliep het jaar 1947 zonder voor Venezuela schokkende gebeurtenissen, zodat de dreigementen niet ten uitvoer werden gebracht", aldus Hr.Ms. Ambassadeur te Caracas in een brief aan Z.E. de minister van Buitenlandse Zaken, dd. 4 maart 1959 no. 850-26 GS/178, opgenomen als punt 111 en 112.

113. In de inleiding van deze brief schreef de Ambassadeur:
 "De op mijn post werkzame eerste kanselier, die meer dan 30 jaar van nabij de wisselingen der Venezolaanse politiek heeft kunnen volgen, heeft mijn aandacht gevestigd op enige voorvallen in de betrekking tussen Venezuela en de Nederlandse Antillen gedurende het vorige regime van de heer Romulo Betancourt, die aan de vergetelheid verdienen te worden ontrukkt".

Er mag dus worden aangenomen, dat in deze ene brief alle over deze periode (1945-1948) van belang zijnde feiten zijn vermeld.

120. Canard nr. 1

121. In september 1956 werd door de CZMNA van het ministerie van marine - het uit Amerikaanse bron afkomstige - bericht ontvangen, dat de vakbondsleider van Venezolaanse nationaliteit Hernandez, van de Petroleum Workers Federation of Aruba (P.W.F.A.) een staking bij de Lago zou forceren, om Venezuela, dat gelet op de internationale situatie (Suez crisis), met een invasie macht gereed stond, aanleiding te geven tot interventie en het gewapenderhand bezetten van Aruba. Pro-Venezolaanse groepen op Curaçao zouden gelijktijdig tot actie overgaan. Door een te Caracas wonende broer van de Antilliaanse minister van Financiën, J. Yrausquin (Venezolaan) zou financiële steun aan de actie worden verleend. Dit bericht verwekte uiteraard de nodige consternatie en de strijdkrachten werden in staat van alarm gebracht. Er gebeurde echter niets. De gouverneur kwalificeerde het bericht in een brief aan de vice-minister president als "een canard, die min of meer met het seizoen terugkeert".
 "De CZMNA noemde de alarmerende berichten tendentieus en geen onmiddellijk gevaar inhoudend, doch wilde niet verhelen dat misschien zelfs op korte termijn een bedreiging als genoemd in de berichten uit Nederland daadwerkelijk bestaat. Resumerend ziet hij dan ook de taken van de KM in de Nederlandse Antillen als volgt uitgebreid, in volgorde van opklimmende prioriteit:

- a. het verlenen van bijstand bij ordeverstoringen
- b. het voorkomen en tegengaan van aanvallen van politieke avonturiers (c.f. Urbina 1929)
- c. het weerstaan van iedere gewapende actie van Venezuela (nieuw)
- d. de verdediging van de Nederlandse Antillen bij een wereldoorlog (NATO-conflict)".(1)

130. Pamflettenincident

131. Toen Betancourt begin 1959 als gekozen president aan de macht kwam, werd zijn positie regelmatig door opstandige bewegingen van links en rechts bedreigd. De gevaarlijkste groep werd gevormd door aanhangers van de verdreven dictator Perez Jimenez, die samen met de door Fidel Castro verdreven Cubaanse dictator Batista, een wijkplaats had gevonden bij zijn vriend en mede-dictator Trujillo in de Dominicaanse republiek. Verschillende van zijn aanhangers hadden asyl gevonden op Curaçao en Aruba en vanzelfsprekend volgde Betancourt argwanend en met bezorgdheid de bewegingen van zijn militante tegenstanders op de eilanden.
132. In november 1959 vertrokken twee Cubaanse ballingen, leden van een anti-communistische groep per vliegtuig vanuit Miami, via Santo Domingo naar Venezuela, met het doel boven Caracas tegen de regering van Betancourt gerichte pamfletten uit te strooien. Door omstandigheden zouden zij zich niet goed hebben kunnen oriënteren en in plaats van boven Caracas, wierpen zij hun pamfletten in de nacht boven Curaçao en Aruba uit, waarna zij op Aruba landden. Betancourt eiste strenge maatregelen tegen de piloten en in de Venezolaanse pers werd op emotionele wijze gesteld, dat de Benedenwinden nog altijd een doorn vormden in het democratische vlees van Venezuela. In maart 1960 werd Hr. Ms. Ambassadeur te Caracas bij de minister van Buitenlandse Zaken ontboden en het incident gesloten. Venezuela verkreeg van de Nederlandse regering zowel in de voorlopige - als in de definitieve antwoordnota de verzekering, dat tegen activiteiten op Curaçao, die gericht zijn tegen de democratische regering van Venezuela zal worden opgetreden. In een overhandigde nota verklaarde de Venezolaanse regering dat zij het incident als gesloten wenste te beschouwen en de normale hartelijke betrekkingen tussen beide landen als hersteld (2). Voor de psychologische achtergronden van dit incident moge verwezen worden naar bijlage 8.

140. Dominicaanse intriges op Aruba contra Venezuela

141. Bij de nota waarmee het pamfletten-incident werd besloten waren door de Venezolaanse regering bewijsstukken overgelegd, waaruit bleek, dat de Consul-Generaal van de Dominicaanse Republiek op Aruba regelmatig inlichtingen verstrekte aan de Chef van de Militaire Inlichtingendienst te Ciudad Trujillo, waarin hij met voldoening melding maakte van verschillende activiteiten van aanhangers van Perez Jimenez op de Antillen en o.a. het voorstel deed om clandestien pamfletten op de Antillen te verspreiden, waarvan de inhoud wrok teweeg moest brengen in de geest van het Antilliaanse volk en de Antilliaanse regering tegen Betancourt (3).

150. Venezolaanse schietpartij op Curaçao

151. In juni 1961 werd een Venezolaans militair transportvliegtuig met zeven hoofdofficieren als politieke gevangenen aan boord, op weg van Puerto Cabello naar Caracas, tijdens de vlucht door de gevangenen overmeesterd en gedwongen op de Dr. Plesman luchthaven op Curaçao te landen. Tijdens de ontscheping kregen de bewakers de kans controle over hun vuurwapenen te herkrijgen en ontstond een vuurgevecht tussen de Venezolanen onderling, waarvan er een zwaar gewond en enkele anderen licht gewond werden. Door het ingrijpen van de politie, waarbij de Koninklijke marine op verzoek bijstand verleende, werd het gevecht beëindigd en werden zowel de bewakers als de gevangenen door de politie aangehouden. Na verhoor werden de bewakers en de uit drie man bestaande vliegtuigbemanning op vrije voeten gesteld en ondergebracht door de zorg van de Venezolaanse consul. De gevangenen werden ondergebracht in het officiersgebouw van de (toen) buitendienst gestelde Marine Basis Parera. De gevangenen vroegen politiek asyl. De Venezolaanse regering hechte veel gewicht aan deze affaire. De - Venezolaanse - minister van Buitenlandse Zaken Dubuc - die in 1929 als balling op Curaçao vertoefde en na de geslaagde wapenroof samen met Urbina naar Venezuela vertrok - verbleef enige dagen op Curaçao om de uitlevering van de gevangenen te bewerkstelligen. Tenslotte stemde de Venezolaanse regering er mee in, dat de gevangenen in den Haag op vrije voeten zouden worden gesteld, vanwaar zij de gelegenheid kregen een visum te vragen voor een Latijns-Amerikaanse staat. (4)

152. Eén van de vrijgelaten officieren, de Luitenant-Kolonel Moncada Vidal, slaagde er na enige tijd van ballingschap in, Venezuela weer clandestien binnen te komen, waar hij toen een van de belangrijkste leiders van de links extremistische FALN (Bevrijdingsfront) werd. In deze kwaliteit werd hij tenslotte weer gearresteerd. Bij zijn berechting in december 1964 ontvouwde hij zijn toekomstplannen, welke zouden moeten worden uitgevoerd nadat de "nationale bevrijding" voltrokken was. Tot deze plannen rekende hij het anexeren van gebieden die Venezuela toekomen, in welk verband hij (Brits) Guyana, Curaçao en Aruba noemde (MO/VNA dec. 1964).

160. Studenten -incident

161. Op 27 november 1961 steeg een DC-6 van de Venezolaanse luchtvaartmaatschappij AVENSA met 40 passagiers op van Maiquetia met bestemming Maracaibo. Enkele minuten na het vertrek werden bemanning en passagiers gewapenderhand door vijf communistisch georiënteerde studenten overmeesterd, die de gezagvoerder dwongen over Caracas te vliegen.

Daar wierpen zij pamfletten uit. Na deze operatie eisten zij van de gezagvoerder dat hij naar Cuba zou vliegen. De gezagvoerder wist hen echter te bewegen genoeg te nemen met een landing op Curaçao. De luchtvaartautoriteiten op Curaçao werden ongeveer een half uur voor aankomst van het vliegtuig gewaarschuwd en konden tijdig veiligheidsmaatregelen nemen. De sinds enige maanden geformeerde speciale eenheden van de politie werden hierbij ingezet en waren op tijd aanwezig en brachten hun taak op het vliegveld zonder incidenten tot een goed einde. Gezien de ernst van de gepleegde roof, waarbij de veiligheid van ruim 40 mensen in gevaar was gebracht, werden de studenten niet in aanmerking gebracht voor asyilverlening, doch aan de Venezolaanse autoriteiten overgedragen.

162. De prompte uitlevering wekte uiteraard grote voldoening van Betancourt. De linkse studenten-beweging in Venezuela en andere communistische groeperingen reageerden echter fel. Op vele middelbare scholen braken onlusten uit. Een stroom van telefonische bedreigingen en beledigingen werd gericht aan het adres van Hr.Ms. Ambassadeur en het ambassade personeel. Ook de KLM-, KNSM-, HBU-, en Philipskantoren in Venezuela ontvingen dergelijke bedreigingen. Bij het hoofdkantoor van de KLM werd een tijdbom ontdekt, die ernstige schade had kunnen aanrichten, voorts werden telefonisch bedreigingen geuit dat de KLM-vliegtuigen zouden worden gesaboteerd. Tegen de muur van Hr.Ms. Ambassade werden flessen rode oost-indische ikt geworpen, tegen de voordeur werd een brandbom geplaatst. Tegen de deur van het Nederlandse consulaat te Maracaibo werden molotov-cocktails geworpen en het wapenschild besmeurd. Het standbeeld van prinses Wilhelmina te Maracaibo werd door molotov-cocktails vrij zwaar beschadigd. (5)

170. Symptoom van het oude Antilliaanse gedragspatroon

171. In januari 1961 vroeg de gouverneur van de Nederlandse Antillen de aandacht van de vice minister-president te 's-Gravenhage, voor het feit dat blijkens gegevens van de Venezolaanse autoriteiten en rapporten van de Eilandelijke politie, een onder Nederlandse vlag, met een Curaçaose gezagvoerder varende motorschip gebruikt werd, voor transport van in Venezuela verblijvende anti-Castro-Cubaanse ballingen, alsmede voor het transport van wapens en munitie, van Venezuela naar Miami, met uiteindelijke bestemming Cuba. Voor het tijdelijk verbergen van wapens en munitie, was reeds gebruik gemaakt van Antilliaans territorium op Bonaire. Meerdere soortgelijke pogingen konden worden verwacht. Bij Aruba was voorts door een verdacht vaartuig, dat lichtsignalen met de wal wisselde, geschoten op een politiemans, aan boord van een op onderzoek zijnde loodsboot. In deze zaak was echter geen klaarheid gebracht.

172. De gouverneur wees er op, dat een en ander een treffende illustratie vormde, van het reeds eerder door hem gesignaleerde gevaar, dat de Nederlandse Antillen betrokken kunnen worden in revolutionaire acties, in het zo explosieve Caribische gebied en dat de Koninklijke marine over te weinig varend materieel beschikt, om aan alle eventualiteiten het hoofd te kunnen bieden. (6)
173. De Nederlandse Ambassadeur te Caracas rapporteerde aan de minister van Buitenlandse Zaken, "dat de Venezolaanse Regering zeer in verlegenheid was door de activiteiten van pro- en anti- Castristen in Venezuela en aarzelde om in te grijpen, omdat zij dan gemakkelijk wederom binnenlandse troebelen kon oproepen". (7)
Ongetwijfeld zal deze kwestie echter het oude wantrouwen van Venezuela tegen de Antillen, als operatiebasis van wapensmokkelaars voor opstandige bewegingen in het Caribisch gebied en in het bijzonder als potentieel steunpunt voor in Venezuela opererende guerilla's en terroristen, nieuw voedsel hebben gegeven. Zie voorts ook sub. 190.
180. Canard nr. 2
181. Op 23 januari 1966 te ca. 21.00 uur werden door CZMNA berichten ontvangen van United Press-New York, die later afkomstig bleken te zijn uit Bogova, die meldden, dat Curaçao dezelfde dag geïnvadeerd zou zijn, door rebellen uit een Midden-Amerikaanse staat. Hoewel deze berichten elke grond van waarheid misten, werd door de CZMNA bij wijze van voorzorg een zekere verhoogde waakzaamheid bevolen. Teneinde onnodige alarmering te voorkomen werd gehandeld, als ware het een onverwachte oefening.
182. Bij zonsopkomst werd op 24 januari een verkenning van vier uur rond de Benedenwindse eilanden gemaakt door drie vliegtuigen, met het verwachte negatieve resultaat. Na evaluatie van de alarmerende persberichten door de Regering van de Nederlandse Antillen en de VNA en het bekend worden van het negatieve resultaat van de verkenning, werd het persbericht als een canard gekwalificeerd en de oefening beëindigd. (8)
183. Voor commentaar moge verwezen worden, naar de uitspraak van de gouverneur, van september 1956, "dat dergelijke canards min of meer met het seizoen terugkeren", vide punt 121.

190. Symptomen van het oude Venezolaanse gedragspatroon

191. In verschillende Venezolaanse kranten van 8 november 1960 werd een bericht opgenomen, volgens hetwelk de Antilliaanse vice-minister-president, de heer C. Kroon zou hebben verklaard, dat de Antilliaanse autoriteiten aan de Verenigde Staten hadden voorgesteld, om een basis op de Antillen te vestigen en wel op Bonaire. Het voorstel werd ingegeven door de acties van Fidel Castro tegen de op Cuba gevestigde Amerikaanse basis in Guantanamo en de economische voordelen welke de vestiging van een dergelijke basis voor het eilandgebied zou opleveren. Door Rondon Lovera, één van de leiders van de Venezolaanse regeringspartij, de "Accion Democratica", lid van de Commissie voor Buitenlandse Zaken van het Congres, werd een verklaring aan de pers afgegeven, waarin werd gesteld: "dat Venezuela hier uiteraard niets aan kon doen, aangezien de basis gevestigd zou worden op het gebied van een Europees land. De Amerikaanse bases hebben een definitief karakter en zouden objecten van een aanval kunnen zijn in geval van conflicten, met vanzelfsprekende gevaren voor nabijgelegen landen", zo voegde hij hieraan toe.

Door een viertal Venezolaanse arbeidersorganisaties werden scherp gestelde protesttelegrammen aan de Nederlandse Ambassadeur te Caracas gezonden, waarmee deze affaire als een nachtkaaars uitging. Uit de reacties blijkt desalniettemin dat het Venezuela altijd nog een doorn in het oog is, dat met een Europese mogendheid verbonden gebieden op korte afstand van Venezuela liggen en dat elke gelegenheid wordt aangegrepen, om "op de daaraan verbonden gevaren" te wijzen. (9) Zulks mocht de gezaghebber van Aruba eind 1966 echter niet verhinderen om de leerlingen van de hoogste klas van een middelbare school te vertellen, dat op het eiland een NATO-luchtmachtbasis zou worden gebouwd, die een belangrijke bijdrage voor de economie van het eiland zou vormen; welk bericht overigens thuis hoort in de serie canards. (10)

192. 26 mei 1966 werd het Arubaanse vissersvaartuig de "Adelante", NA 101, ca. 20 mijl bewesten Aruba, vissend met sleeplijnen te 16.00 uur tot tweemaal toe aangevaren door de "Rio Apure", een patrouilleboot van de Venezolaanse kustwacht, die langs zij trachtte te komen. Toen de "Rio Apure" voor de derde maal langs voer, werd gevraagd naar de naam van de schipper en van het schip. Deze werden door de schipper van de "Adelante" verstrekt, onder toevoeging dat zijn schip lek gevaren was. De "Rio Apure" verdween zonder hierop te reageren. De "Commissie voor onderzoek scheepvaartzaken" te Curaçao kwam op 28 november 1966 in deze zaak tot de volgende uitspraak:

"De commissie heeft geen reden om aan de waarheid van de verklaringen van de kapitein en het bemanningslid Laclé te twifelen. De aanvaring vond plaats buiten de territoriale wateren, ongeveer 20 mijl ten Westen van Aruba, ter hoogte van De Arend.

Dit stemt overeen met de verklaring van de kapitein voor de commissie dat zij des nachts de vuren van Aruba waarnamen, alsmede met de omstandigheid, dat na de aanvaring de "Adelante" tegen stroom en wind omstreeks 20.30 uur de haven van Oranjestad had bereikt. Van enige fout aan de zijde van de "Adelante" is niet gebleken. Enige maatregel ter voorkoming van herhaling anders dan langs diplomatieke weg kan niet worden aangegeven. De door de "Adelante" belopen schade bedraagt volgens de raming van de havenmeester van Aruba fl. 105,-"

(Zie "Beurs en Nieuwsberichten" dd. 15,21 en 28 november 1966, waarin de verslagen van de terzake gehouden zittingen zijn opgenomen).

193. Op 11 oktober 1966 werden in de Venezolaanse pers ("Daily Journal" en "El Universal") beschuldigingen geuit, als zouden Curaçaoenars in Venezuela gestolen koper naar Cuba smokkelen, waar dit materiaal tot patroonhulzen zou worden verwerkt, om daarna als patronen langs dezelfde weg naar de in Venezuela opererende "Castro-gezinde" guerilla's te worden gesmokkeld.
194. Op 12 februari 1967 meldde de Venezolaanse pers "Daily Journal" en "El Universal", op gezag van de politie autoriteiten, dat Arubanen zouden samenwerken met de links extremistische beweging in Venezuela en met een jacht communisten clandestien naar Cuba zouden vervoeren. (Vide punt 2226)
195. Het Venezolaanse blad "El Universal", van 28 februari 1967 vermeldde "het volgende bericht van het ministerie van defensie":
- " Een in Venezuela geregistreerd vaartuig werd door een patrouilleboot van de marine aangehouden in de nabijheid van de kust van de staat Falcon, doch de bemanning bracht het schip tot zinken, waarna zij zich overgaf. Volgens hier (Coro) ontvangen berichten zou het schip een aanzienlijke hoeveelheid wapens aan boord hebben gehad, die in Tucacas aan land moest worden gebracht. Ondanks hardnekkige geruchten dat het schip van Curaçao afkomstig was, werd door de autoriteiten, die zich van al te veel commentaar onthouden, medegedeeld, dat zij hiervoor onvoldoende bewijs hebben. De "ALDEA" werd tot zinken gebracht toen de bemanning bemerkte dat het schip door de Marine was signaleerd. De 4 bemanningsleden zijn gearresteerd, doch hun identiteit is nog niet bekend gemaakt. Volgens andere berichten zouden de wapens die zich vermoedelijk aan boord bevonden, bestemd zijn geweest voor een groep personen, die onlangs door een ander vaartuig op de kust van Tucacas aan land werd gezet en zich onmiddellijk naar de bergen begaf. Van deze waarneming werd destijds door de boeren van Tucacas aangifte gedaan".
- In de "Daily Journal" van dezelfde dag verscheen een overeenkomstig bericht.

196. Blijkens een door de Stafofficier Inlichtingen der Zee-macht in de Nederlandse Antillen, in samenwerking met de Havenpolitie van Curaçao ingesteld onderzoek, bleek de ware toedracht als volgt te zijn:
De "ALDEA" is een zeilschip dat al sinds jaren regelmatig met groente en fruit van Venezuela naar Curaçao vaart. De ligtijd op Curaçao varieert van 8 tot 12 dagen, al naar gelang de tijd die benodigd is voor de verkoop van de lading. De "ALDEA" vertrok van Puerto Cabello op 10 februari 1967 ten 06.29 uur naar Curaçao en op 22 februari 1967 ten 23.53 uur van Curaçao naar Puerto Cabello. Deze zogenaamde fruitbarkjes hebben soms een kleine hulpmotor en varen altijd in groepsverband, vanwege de slechte zeewaardige toestand waarin zij verkeren.
De Venezolaanse patrouillevaartuigen zijn ijzeren schepen. Toen de "ALDEA", in convooi met de "GLADIATOR" en de "MONTE CRISTO", werden gesommeerd om bij te draaien, gebeurde het langs zij komen van het patrouillevaartuig zo ruw, dat de "ALDEA" zonk en de beide andere schepen zo zwaar werden beschadigd, dat zij naar de dichtsbijzijnde haven moesten worden gesleept, aldus de verklaring van de betrokken schippers, na hun terugkeer op Curaçao.
De havenpolitie van Curaçao verklaarde de schipper van de "ALDEA" reeds sinds enige jaren te kennen en er van overtuigd te zijn, dat deze man zich niet aan smokkel schuldig maakt.
197. 22 september 1967. Colombiaanse smokkelaars op Aruba krijgen van hun opdrachtgevers telegrafisch order om binnen te blijven liggen, aangezien Colombiaanse en Venezolaanse marinevaartuigen een Cubaans schip zouden willen onderscheppen en vernietigen, dat op het schiereiland Goajira (Colombia) infiltranten en wapens aan land zou trachten te brengen. De Colombianen op Aruba blijven op dit bericht inderdaad binnen liggen.
(Bron: havenpolitie te Aruba).
198. Een politierapport van de Havendienst te Oranjestad, meldt: "Reeds geruime tijd doen in de haven van Oranjestad geruchten de ronde, dat Venezolaanse en Colombiaanse kustpatrouillevaartuigen controle uitoefenen op alle kleine schepen die de haven van Oranjestad verlaten en in de richting van Venezuela of Colombia varen. Deze vaartuigen zouden zich zeer dicht onder de Arubaanse kust ophouden en wel binnen de territoriale wateren. Maar ik heb vernomen, is de controle op de kleine schepen de laatste weken geïntensiveerd in verband met clandestiene aanvoer van wapenen vanuit Cuba naar Venezuela en Colombia.
Op 10 oktober 1967 vernam ik, dat in de nacht van 9 op 10 oktober 1967 een Venezolaans kustpatrouillevaartuig zich binnen de territoriale wateren bevond ter hoogte van de "Eagle-pier". Het schip werd aldaar te omstreeks 04.00 uur gesignaleerd. De "Eagle-pier" zou als schuilplaats worden gebruikt, omdat de vaartuigen in de nabijheid daarvan met gedoofde verlichting kunnen liggen zonder gevaar te lopen

te worden aangevaren".

Hierbij zij aangetekend, dat blijkens doorgaans betrouwbare berichten een Venezolaans oorlogsschip Aruba aan de zuidkust in de nacht van 9 op 10 oktober passeerde.

199. Ofschoon niet alle in deze bijlage opgenomen voorvallen als incidenten mogen worden aangemerkt, is hierin uit een rijk assortiment volledigheidshalve toch een aantal berichten opgenomen, dat als symptoom van een vast gedragspatroon in deze reeks thuishoort. Nadrukkelijk zij hierbij echter gesteld, dat geen aanwijzingen zijn gevonden, die er op zouden kunnen wijzen, dat deze voorvallen aanleiding zou kunnen geven tot het breken van de bijna 150 jaar oude Venezolaanse traditie, om internationale geschillen uitsluitend door overleg te regelen.

- VERWIJZINGEN

1. CZMNA, dd. 20 september 1956 nr. 2466/2445/ZG, gevoegd als bijlage bij CZMNA 2470/ZG, dd. 28 september 1956 aan BDZ alsmede GNA, dd. 18 september 1956/Kab/G aan Minister Overzeese Rijksdelen a.i.
2. NAC, dd. 29 maart 1960 no. 1406-157 GS/281 aan BZ.
3. NAC, dd. 29 maart 1960 no. 1406-157 GS/281 aan BZ en daarbij als bijlage gevoegde nota van de minister van Buitenlandse Zaken van de Republiek Venezuela, dd. 28 maart 1960, no. C-53, met bijlagen.
4. NAC, dd. 6 juli 1961 no. 2665/484 en 30 juni 1961 no. 2582/469 aan BZ.
5. NAC aan BZ: 27 nov. 1961 no. 4500/77, 1 dec. 1961 no. 4590/77 GS 308, 2 dec. 1961 no. 4598/782/GS 310, 4 dec. 1961 no. 4610/785/GS 313, 6 dec. 1961 no. 4632/791/GS 318, 12 dec. 1961 no. 4726/798 en 17 dec. 1961 no. 4792/803/GS 325.
6. CZMNA, dd. 3 februari 1961 no. 175/156 ZG aan BDZ en GNA, dd. 24 januari 1961, no. 22900/ZG aan VMP te 's-Gravenhage.
7. NAC, dd. 27 januari 1961 no. 282/9 GS aan BZ.
8. Zie berichtenwisseling:
 van CZMNA aan BDZ: DTGR. 281521 Z JAN 66
 van BDZ aan CZMNA: DTGR. 271121 Z JAN 66
 van CZMNA aan CSQ-1: DTGR. 240423 Z JAN 66
 van CZMNA, AIG 2773: DTGR. 240341 Z JAN 66
 van CZMNA, AIG 2773: DTGR. 241421 Z JAN 66
9. NAC dd. 15 november 1960 no. 4252/778 en dd. 28 november 1960 no. 4402/805 aan BZ.
10. Mondelinge mededelingen van officieren van de marinierskazerne SAVANETA te Aruba, aan opsteller.

CONFIDENTIEELBIJLAGE 8AFSCHRIFT

cc. Gouverneur Ned. Antillen

AMBASSADE VAN HET KONINKRIJK DER NEDERLANDEN

Kab.: 20665/Vertr., 051259.
CZMNA.: 2852/409/C, 101259.VERTROUWELIJK

CONFIDENTIEEL

EMBAJADA REAL
DE LOS
PAISES BAJOS
No. 4459/820

Caracas, 1 december 1959

Psychologische achtergrond
van het vliegerincident

Ofschoon Uwe Excellentie zowel als de Gouverneur van de Nederlandse Antillen zo volledig mogelijk zijn ingelicht over de officiële en persuitlatingen in Venezuela betreffende het incident van de twee Cubaanse vliegers die strooibiljetten hebben afgeworpen, geloof ik dat het niet onnuttig is een korte schets te geven van de psychologische achtergrond van het gebeurde, omdat men in het rustige Nederland en, naar op de conferentie met de pers nog bij mijn recent bezoek is gebleken, zelfs op de Antillen zich eenvoudig niet kan voorstellen in welk een aan het psychopatische grenzende staat van opwinding de Venezolaanse machthebbers zich bij voortduring bevinden. Men moet teruggaan naar de blokkade en Cipriani Castro om voorbeelden te vinden van de beledigende taal over Nederland, de Antillen en alles wat daarmee samenhangt, die thans in een breed vloeiende stroom in Venezuela wordt uitgestort.

Hoofdfactoren zijn:

1e. de aanwezigheid van de niet-Venezolaanse Antillen op korte afstand van Venezuela. Praktisch iedere Venezolaan is van oordeel dat de Antillen in wezen bij Venezuela behoren evenals bijv. Brits Guyana, maar de uitdrukking van dit gevoel wordt in normale tijden getemperd door de medeoverweging dat men bij het streven naar een opblanking van de Venezolaanse bevolking geen aanzienlijke dosis grotendeels zuivere negers en negroïden wenst te aanvaarden. De welvaart, het opvoedingspeil, de economische en sociale mogelijkheden in de Antillen contrasteren sinds jaar en dag zodanig met de toestanden in Venezuela, dat dit de Venezolanen bijzonder irriteert.

2e. Venezuela heeft in de bijna 150 jaar van zijn zelfstandig volksbestaan niet meer dan een half dozijn min of meer democratische regeringen gekend, die gemeenlijk binnen het jaar het leven lieten. Dit maakt dat ook bij de huidige democratische partij het begrip voor een werkelijk

Zijner Excellentie

de Minister van Buitenlandse Zaken

's-GR. VENHAGECONFIDENTIEEL

no. 4459/820

AFSCHRIFT

1 december 1959

democratische staatsinstelling uiterst gering is. Het land wordt nog geregeerd onder de constitutie van de laatste dictatuur, die arrestaties zonder rechterlijke beslissing, opsluiting voor onbepaalde tijd en uitwijzing als normaal beschouwt. Ofschoon een kleine groep hoogstaande intellectuelen in woord en geschrift andere opvattingen ingang tracht te doen vinden, kan de democratische regering het niet zonder deze middelen stellen (men leze het protest van de Persvereniging in Washington en het antwoord daarop van de Minister van Binnenlandse Zaken).

3e. De huidige President en verschillende Ministers hebben destijds als ballingen intensief vanuit de Antillen tegen Venezuela geconspireerd. Zij kunnen zich dus niet anders voorstellen dan dat hun tegenstanders van het ogenblik op de Antillen precies hetzelfde doen en men moet toegeven dat de geschiedenis hen in de gelegenheid stelt zich op een indrukwekkende reeks van voorbeelden te beroepen.

4e. In het binnenland slaat de Venezolaan zich in woord en geschrift voortdurend op de borst als de held der democratie en de voorvechter van hoogstaande beginselen, maar hij weet innerlijk zeer goed dat zijn reputatie in het buitenland niet zeer hoog wordt aangeslagen. Ook onder de Latijns-Amerikanen geniet de Venezolaan slechts een zeer gering aanzien. Zij worden algemeen als arrogante, onopgevoede rijkaards beschouwt, die men liever uit de weg moet gaan.

Dit maakt dat de Venezolanen altijd denken dat zij niet voor vol worden aangezien of niet serieus worden genomen.

Waar dus bij andere incidenten in de diplomatieke sfeer vaak door de beledigde partij de gedragslijn wordt gevolgd van zich in een waardig stilzwijgen te hullen, provoceert dit de Venezolaan des te meer omdat hij er minachting van zijn argument in ziet.

5e. In het geval van het onderhavige incident heeft Venezuela het voordeel dat het zich kan richten tot een klein land, dat geen represaillemaatregelen ter beschikking heeft, ofschoon in feite de inhoud van de pamfletten tegen Venezuela in het buitenland is opgesteld en de organisatie, die er achter zit, vrijelijk en ongehinderd vanuit de Verenigde Staten opereert.

6e. De angst van de huidige machthebbers voor hun tegenstanders is eenvoudig onvoorstelbaar: derhalve worden de wildste geruchten onmiddellijk geloofd en volkomen onschuldige personen gearresteerd op grond van onjuiste aangifte. Nog nimmer heeft de Minister van Binnenlandse Zaken werkelijk enigerlei concreet bewijs kunnen aanvoeren van samenzwering tegen de staat door de steeds aangroeiende reeks van personen, die wegens redenen van hoge politiek (medidas de alta politica) uit het land worden gezet. Ter illustratie van deze geestesgesteldheid moge dienen dat bij het recente bezoek van een aantal ministers aan de Antillen ter bijwoning van de opening van het hotel op Aruba de Minister van Binnenlandse Zaken mij eerst liet vragen of de Antilliaanse Regering wel voldoende maatregelen had genomen om te voorkomen dat anti-democratische elementen onder de ballingen op de Antillen tegen hem zouden manifesteren. Toen daarop geantwoord werd dat de enige anti-democratische elementen op de Antillen de personen waren die hij zelf zonder toestemming te vragen daarheen had geëxpediteerd, verzocht de minister of deze dan gedurende

CONFIDENTIEELBIJLAGE 8

No. 4459/820

AFSCHRIJF

1 december 1959

zijn verblijf in verzekerde bewaring konden worden gesteld. Daarop werd geantwoord dat deze personen zich op Curaçao bevonden en de Minister rechtstreeks naar Aruba zou vertrekken, doch dit bleek niet voldoende, zodat de Antilliaanse Regering de vijf ballingen ter gelegenheid van de hotelopening een eiland verder, naar Bonaire moest overbrengen. De Minister achtte zich blijkbaar toen nog niet voldoende gerustgesteld want, in plaats van met het vliegtuig waarmee de andere leden van het gezelschap om 10 a.m. op de Antillen aankwamen, verscheen de heer Dubuc eerst om 2 uur met een ander vliegtuig uit Coro, klaarblijkelijk om eventuele aanvallers het spoor bijster te doen geraken. Voor de inzittenden uit het vliegtuig stapten, verscheen eerst een zestal persoonlijke detectieven, waar van er helaas twee moesten worden ingerekend omdat zij met de Arubaanse politie nog een rekening te vereffenen hadden. Toen de Minister eenmaal zich ervan had overtuigd, dat op de Antillen geen gevaar te duchten was, toonde hij zich in opgeruimde en hartelijke stemming. Misschien is dit wel de enige dag in zijn loopbaan in het Venezolaanse Kabinet geweest dat hij zich werkelijk ongestoord aan de genoegens van het bestaan heeft kunnen overgeven.

Minister Arcaya heeft mij persoonlijk herhaaldelijk verzekerd dat hij als balling op de Antillen destijds uitstekend is behandeld en er vele vrienden heeft overgehouden. Dergelijke gedachten zijn echter onmiddellijk vergeten, zodra zich een feit voordoet dat niet naar de zin van de Venezolanen is. Dan krijgen de normale gevoelens van haat en jalousie onmiddellijk de overhand, waarbij nimmer in acht wordt genomen of bepaalde maatregelen wellicht in eigen vlees snijden, maar gaarne de vrije loop wordt gelaten aan eigen ongebreidelde hartstochten.

Concluderend schijnt mij in de gegeven omstandigheden een verstandige handelwijze om het optreden van de Venezolaanse machthebbers te beoordelen naar de maatstaven, welke aan Fidel Castro worden aangelegd. Er zijn weliswaar enige bezadigde en ontwikkelde elementen in de huidige Venezolaanse regering, zoals de Minister van Financiën Mayobro en wellicht enige anderen, doch zij zijn verre in de minderheid, zodat de boventoon wordt gevoerd door aan Nederland bepaald vijandige personen, waarvan de President der Republiek de meest gevaarlijke is.

De Ambassadeur

(Dr. H.H. Boon)

CONFIDENTIEEL

100. VENEZOLAANSE VLOOTBEZOEKEN EN VLIEGTUIGLANDINGEN110. Algemeen

111. Het beeld dat de Venezolaanse marine vide punt 2652 van de Koninklijke Marine heeft, als zou deze eer een dreigende dan een vriendschappelijke houding ten opzichte van haar innemen, is mogelijk beïnvloed door de verwickelingen, waartoe Venezolaanse vlootbezoeken en landingen van Venezolaanse militaire vliegtuigen als regel aanleiding hebben gegeven. Vrijwel zonder uitzondering hebben de verzoeken daartoe de Nederlandse en de Nederlands-Antilliaanse autoriteiten te laat bereikt om een vlotte afwikkeling mogelijk te maken. In vele gevallen moest van een voorgenomen Venezolaans vlootbezoek zelfs uit de pers kennis worden genomen en meest slechts enkele dagen tevoren! Daarbij kwam dat de Venezolanen dergelijke bezoeken met een mars met hun militaire kapel door Willemstad tot een door de Regering van de Nederlandse Antillen ongewenste manifestatie maakten.

120. Vlootbezoeken

121. Bij het in 1965 uit de pers bekend geworden Venezolaans vlootbezoek ter gelegenheid van de Venezolaanse Onafhankelijkheidsdag, werd door Minister-President Jonckheer de toestemming tot het houden van een door de Venezolanen aangekondigde mars door de stad geweigerd, onder het motto: "Willemstad is geen Caracas" (1). Toen in juni 1966 ter gelegenheid van de Venezolaanse Onafhankelijkheidsdag wederom uit de pers van een voorgenomen vlootbezoek kennis moest worden genomen, werd in overleg tussen Buitenlandse Zaken, de Minister-President van de Nederlandse Antillen en de Koninklijke Marine besloten "dat in verband met voor die dagen voorgenomen oefeningen van KM-eenheden", dit op zo korte termijn (2 dagen) bekend geworden bezoek geen door-gang kon vinden (2). Aangezien het een goede Venezolaanse gewoonte is om op het goedkopere Curaçao het schip af te laden met geschenken voor verwanten, moet het wel een grote teleurstelling voor de bemanning zijn geweest, dat het aangekondigde bezoek op het laatste moment moest worden afgelast.

122. Medio 1968 werd uit de Venezolaanse pers bekend, dat het Venezolaanse presidentieele jacht, de "Las Aves" (T-12), dat behoort tot de marine-eenheden en als zodanig door militairen is bemand, op de Venezolaanse Onafhankelijkheidsdag als een drijvende expositie van de Venezolaanse industrie, een bezoek aan Curaçao zou brengen. Evenals in de voorgaande gevallen werd toen de Venezolaanse Consul-Generaal "getipt", dat hiervoor alsnog via de gebruikelijke kanalen diplomatieke toestemming behoorde te worden aangevraagd en wederom kon dit bezoek pas weer met allerlei kunstgrepen op het laatste nippertje worden geregeld (3).
De Nederlandse verbindingsofficier met de Venezolaanse Consul, die deze functie reeds sinds 1945 vervult, verklaarde dat het hem uit gesprekken met het personeel van het consulaat bekend was, dat de Consul-Generaal (een broer van de Secretaris-Generaal van de bij de staatsgreep van 1958 aan de macht gekomen rege-

ringspartij), bang uit onbekendheid met het protocol fouten te maken, het altijd zo lang mogelijk uitstelde om de voor hem zo duistere diplomatieke wegen te bewandelen, onder het motto, dat dit de taak was van het Ministerie van Buitenlandse Zaken te Caracas en juist deze instantie faalde in dit opzicht altijd in het bijzonder.

130. Ongeautoriseerde Venezolaanse vliegtuiglandingen

131. In september 1967 maakte een Venezolaanse Canberra bommenwerper een technische voorzorgslanding op Aruba. Twee tot dezelfde formatie van drie behorende Canberra's landden kort daarop eveneens, uiteraard zonder diplomatieke toestemming, doch pas na zolang rondgevlogen te hebben, dat zij wegens benzinegebrek niet meer naar hun basis konden terugkeren. De volgende dag vlogen de Venezolanen na verkregen toestemming een vervangend toestel in, waarop de nieuw gevormde formatie van drie de reis voor een luchtshow op Jamaica voortzette. Voor het te repareren toestel werden intussen door de Venezolaanse luchtmacht na verkregen toestemming onderdelen en technici ingevlogen. Na herstel vertrokken de toestellen tenslotte weer naar Venezuela. Door de Arubaanse en Curaçaoese civiele autoriteiten werd aan het feit dat de twee tot de oorspronkelijke formatie behorende Canberra's, die zich zonder directe technische noodzaak bij hun gestrande collega voegden, weinig aandacht besteed. Zij toonden zich gezien de goede verhoudingen met Venezuela dan ook lichtelijk verbaasd dat hieraan van maritieme-zijde aandacht werd besteed, temeer omdat zich aan boord van de gelande toestellen geen boord- of handvuurwapenen bevonden en de MLD voor OSRD-vluchten op telefonisch verzoek toch ook wel directe toestemming verkreeg om boven Venezolaans territorium te vliegen (4).
132. Op 26 en 27 juli 1968 landden op Aruba 3 en op Curaçao 4 Mitchell-B 25 lichte bommenwerpers van de Venezolaanse luchtmacht zonder dat daarvoor op de gebruikelijke wijze toestemming was verzocht. Aanvankelijk was door de luchtverkeersleiding daarom de toestemming tot landen geweigerd, doch nadat de toestellen ca. 1½ uur waren blijven rondcirkelen en daarna brandstofgebrek meldden, werd toestemming tot een "technische" landing verleend. Blijkens verklaringen van de bemanningsleden namen zij deel aan de oefening UNITAS IX, met onder andere Noord-Amerikaanse, Colombiaanse en Braziliaanse schepen en vliegtuigen. De vereiste diplomatieke toestemming voor landingen op Aruba en Curaçao zou volgens hun oefenorders zijn geregeld en zij verkeerden in de overtuiging dat alles in orde was. Achteraf werden deze landingen door de Gouverneur der Nederlandse Antillen "genormaliseerd". De squadron-leader en diens officieren die in de crew-room van het squadron van de MLD op Curaçao werden ontvangen, gaven de indruk te goeder trouw te zijn en verontschuldigde zich zo uitputtend toen zij van de Venezolaanse Consul-Generaal vernamen dat inderdaad geen "dipclear" was aangevraagd, dat hun houding medelijden opwekte. Uit hun houding bleek dat zij het veroorzaakte ongerief zeer betreunden;

de opvallende aanwezigheid van oefenende mariniers stelde hen bovendien niet bijster op hun gemak (5).

Bij deze zelfde gelegenheid vlogen ook Noord-Amerikaanse militaire vliegtuigen boven Antilliaans territorium, waarvan er één toestemming tot landen verzocht. Aangezien ook hiervoor geen "dipclear" was aangevraagd, werd deze toestemming geweigerd, waarop het toestel verder vloog. Het aan de oefening UNITAS IX deelnemende Braziliaanse vliegekampschip "Minas Gerais" had wel op een tijdige aanvraag "dipclear" verkregen. Bij aankomst bleek het schip echter vergezeld te zijn door de DD "PIAUW", waarvoor de aankomst alsnog in haast moest worden genormaliseerd.

133. Het ongeautoriseerde overvliegen van Amerikaanse militaire vliegtuigen en het ongeautoriseerde landen van Venezolaanse militaire toestellen, vormde voor de Minister van Buitenlandse Zaken aanleiding bij zijn brief van 3 juni 1969, DWH/CA-83699-F 5723/69, d.t.v. de Minister van Defensie de marine-attaché te Washington uit te nodigen, de Amerikaanse marine te verzoeken een herhaling van vluchten over het Nederlands-Antilliaanse territorium, zonder vergunning door vreemde militaire vliegtuigen, deelnemende aan oefeningen onder leiding van de Amerikaanse marine te doen vermijden. Voorts werd de Eerste Secretaris van de Venezolaanse Ambassade te 's-Gravenhage het gebeuren onder de aandacht gebracht en daarbij tevens geattendeerd op de regels welke gelden voor het aanvragen van clearance voor dergelijke vluchten.

134. In dit verband zij er nog de aandacht op gevestigd, dat ook de Colombiaanse vloottanker die regelmatig olie komt laden op Aruba, lang niet altijd de voorgeschreven weg bewandelt voor deze bezoeken. Deze tanker die voor een leek niet zondermeer als een schip van oorlog is te herkennen, deed zelfs eenmaal Aruba zonder "dipclear" aan en zonder dat de havendienst de status van het schip onderkende. De commandant meldde zich daarna per taxi in vol ornaat bij de zeer verbaasde commandant van de marinierskazerne Savaneta. Uit het gevolgde gesprek bleek dat de Colombiaanse commandant volkomen te goeder trouw was en in de overtuiging verkeerde dat de vereiste diplomatieke toestemming was aangevraagd en verkregen. Later kwam het voor dat het schip dagen lang buiten de territoriale wateren van Aruba op "dipclear" moest blijven wachten, omdat de Colombiaanse autoriteiten hadden verzuimd tijdig diplomatieke toestemming aan te vragen.

140. Vlootbezoek aan Venezuela

141. Tenslotte zij nog vermeld, dat voor het bezoek van Hr.Ms. "Overijssel" aan Venezuela dat in september 1968 plaats vond, een vertegenwoordiger van Hr.Ms. Ambassade te Caracas weken van te voren naar Curaçao kwam, om met de Koninklijke Marine de nodige regelingen te bespreken. Bij deze gelegenheid verklaarde hij dat de samenwerking met de Venezolaanse marinestaf voor het vaststellen van het programma prettig en vlot was. Toen hij kort voor het bezoek nogmaals naar Curaçao terugkeerde voor het

afronden van zijn besprekingen, wist hij te vertellen dat het Venezolaanse Ministerie van Buitenlandse Zaken minder vlot was met het regelen van de diplomatieke toestemming, als gevolg van een stoeve bureaucratistische werkwijze. Ondanks dat de marinestaf tijdig had laten weten, dat Hr.Ms. "Overijssel" welkom was, kwam de diplomatieke toestemming pas kort voor het vertrek van deze bodem af. De in Caracas geaccrediteerde Amerikaanse, Engelse en Franse attaché's bleken dezelfde ervaringen te hebben (6).

Nu de AD-administratie na een regeringsperiode van 10 jaar in maart 1969 is vervangen door de onervaren aanhangers van de CCPEI en in het kader daarvan ook vele mutaties bij het Ministerie van Buitenlandse Zaken hebben plaatsgevonden, mag niet zondermeer worden verwacht, dat thans op een vlottere behandeling van deze zaken kan worden gerekend.

VERWIJZINGEN

1. IONA, d.d. 15 juli 1965, no. 1105/C/65
2. IONA, d.d. 30 juni 1966, no. 1263/G/66
3. IONA, d.d. 21 juni 1968, no. 2213/DG/68
4. IONA, d.d. 14 februari 1968, no. 2120/C/68
5. IONA, d.d. 31 juli 1968, no. 2246/G/68
CZMNA, d.d. 14 oktober 1968, no. 466/404/G
6. Vgl. Reisverslag Hr.Ms. "Overijssel", d.d. 17 september 1968, no. 44/OVRIJ/G

mei 1972

DE DREIGING TEGEN DE NEDERLANDSE ANTILLEN

DE DREIGING TEGEN DE NEDERLANDSE ANTILLEN

INHOUDSOPGAVE

Hoofdstuk I   Overzicht van de toestand

1. De Nederlandse Antillen
2. De Nederlandse Antillen in het Caraïbische gebied
3. De verhouding tussen de Nederlandse Antillen en Venezuela
4. Algemene situatie in het Caraïbische gebied
5. Houding van de Verenigde Staten met betrekking tot de verdediging van het Caraïbische gebied

Hoofdstuk II   De dreiging tegen de Nederlandse Antillen

1. Indeling der diverse dreigingen
2. Interne dreigingen
3. Externe dreigingen

Annex   Gezagsapparaat Nederlandse Antillen

Hoofdstuk I - Overzicht van de toestand

1. De Nederlandse Antillen

(a) Geografisch De Nederlandse Antillen zijn gelegen in het Caraïbische gebied en vallen uiteen in twee groepen van eilanden, te weten de Benedenwindse eilanden Aruba, Curaçao en Bonaire, en de Bovenwindse eilanden Sint Maarten (dat gedeeltelijk Frans is), Saba en Sint Eustatius. Deze twee eilandengroepen liggen circa 490 zeemijlen van elkaar verwijderd. De Bovenwindse eilanden zijn op korte afstand omringd door vele kleine en onbetekenende Franse, Amerikaanse en (ex-) Britse eilanden. Het meest nabij gelegen grotere eiland Puerto Rico is circa 170 zeemijlen van het centrum van deze eilandengroep verwijderd. De Benedenwindse eilanden liggen op zeer korte afstand van de Venezolaanse kust; Aruba, Curaçao en Bonaire respectievelijk op 15, 36 en 58 zeemijlen. De afstanden van de Nederlandse Antillen tot Nederland en Suriname zijn zeer groot, respectievelijk circa 4500 en 1000 zeemijlen.

(b) Bevolking Per 31 december 1970 bedroeg het aantal inwoners der Nederlandse Antillen in totaal 223.874 personen. Dit inwonertal is als volgt over de verschillende eilanden verdeeld:

Curaçao	145.707 inwoners
Aruba	60.734 inwoners
Bonaire	8.191 inwoners
St. Maarten	6.881 inwoners
St. Eustatius	1.405 inwoners
Saba	956 inwoners

(c) Economie Economisch gezien zijn alleen de eilanden Aruba en Curaçao van belang en dan nog in belangrijke mate (wat het industriële element betreft) door de aldaar gevestigde olie-raffinaderijen. Door het invoeren van arbeidsbesparende produktiemethoden is het aantal werknemers in deze industrie-tak zeer ingekrompen. Een economische activiteit op Curaçao welke de aandacht verdient is de aldaar aanwezige scheepsreparatie-capaciteit gevormd door een drietal droogdokken waarvan de grootste een vermogen van 120.000 ton heeft. De goederen- en dienstenverlening door zowel de particuliere sector als de overheid vormen een belangrijke bijdrage tot het nationaal product, die het aandeel van de olie-industrie daarin overtreft. Ontwikkeling van de landbouw biedt geen perspectief door de droogte van het klimaat.

Ook veeteelt en visserij zijn nauwelijks ontwikkeld. Het gevolg is dat vrijwel alle goederen die nodig zijn om in de behoeften van de bevolking te voorzien moeten worden ingevoerd.

(d) Olie

De raffinaderijen te Aruba en Curaçao hebben tesamen een capaciteit voor ruwe olie van 1,6% van het wereldtotaal en 3,96% van het Westelijk Halfrond (per 1 januari 1970). Deze raffinaderijen hebben een capaciteit voor "katalytisch kraken" van 0,93% van het totaal van de vrije wereld en 1,10% van het totaal van het Westelijk Halfrond. Shell-Curaçao heeft een ontzwavelingscapaciteit van 25.000 barrels per dag en Lago-Aruba heeft een ontzwavelingscapaciteit van 100.000 barrels per dag. Het gemiddelde aantal tankers dat per dag Aruba aandoet is 1,7 met een gemiddelde tonnage van ruim 39.000 DWT. De raffinaderijen op Aruba worden vrijwel uitsluitend gevoed met olie uit Venezuela. Het gemiddelde aantal tankers dat per dag Curaçao aandoet bedraagt 4,7 (waarvan 1,1 afkomstig uit Venezuela) met een gemiddelde tonnage van 36.000 DWT.

(e) Werkloosheid

Mede door het aantrekken van industrieën alsmede het bevorderen van toerisme is de werkloosheid in de periode vóór 1966 teruggelopen. Gedurende het tijdvak 1966-1967 heeft de werkloosheid zich op circa 20% van de beroepsbevolking gehandhaafd. Volgens een steekproef in juni 1971 bleek dat op Curaçao van de beroepsbevolking 13% van de mannen en 30% van de vrouwen werkloos was, terwijl op Aruba deze cijfers lagen op respectievelijk 15,5% en 18,5%. De sociale voorzieningen laten te wensen over.

(f) Interne situatie

Kon aanvankelijk worden verondersteld dat de interne situatie op de Nederlandse Antillen als gevolg van de mei-onlusten op Curaçao in 1969 een fundamentele wijziging zou ondergaan, thans (begin 1972) moet worden vastgesteld dat er in feite maar weinig is veranderd en dat de grondoorzaken welke hebben geleid tot deze uitbarsting niet zijn weggenomen. Met een mogelijke herhaling van een dergelijke calamiteit zal derhalve rekening moeten worden gehouden. De in opkomst lijkende "arbeidersmacht", geïnstitutionaliseerd in de politieke partij "Frente Obrero de Liberacion 30 mei" heeft weinig greep op haar (potentieel grote) achterban gekregen en het lijkt mogelijk dat andermaal deze achterban tot het besef zal

geraken dat naar haar stem niet wordt geluisterd. De traditioneel invloedrijke partijen (met name de Democratische Partij op Curaçao) hebben te kampen met afsplitsing door interne meningsverschillen en moeten voorzichtig laveren om hun bijna verloren gegane machtspositie te handhaven.

(g) Staatkundig

De Nederlandse Antillen vormen een autonoom rijkdeel binnen het Koninkrijk der Nederlanden. Met betrekking tot binnenlandse aangelegenheden bezitten de Nederlandse Antillen volledige autonomie. De Antilliaanse regering wordt gevormd door de Gouverneur en de Antilliaanse Ministerraad. De handhaving van de onafhankelijkheid en de verdediging van dit rijkdeel alsmede zijn buitenlandse betrekkingen zijn volgens het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden aangelegenheden van het Koninkrijk.

De kwestie rond de staatkundige toekomst van de Nederlandse Antillen speelt in de Antilliaanse politiek een zeer belangrijke rol. Het belangrijkste element in deze voor de Nederlandse Antillen zelf lijkt echter niet te zijn gelegen in de toekomstige verhouding tot Nederland, doch veeleer in het aspect van de toekomstige verhouding tussen de diverse eilanden onderling. Wat dit laatste betreft kan worden gesproken van een groot onderling wantrouwen, bevreesd als de verschillende eilanden zijn dat vooral Curaçao in de toekomst een overheersende positie wil innemen.

In Latijns Amerika wordt, voorzover bekend, in de publiciteit weinig aandacht besteed aan de omstandigheid dat de Nederlandse Antillen door een staatkundige band met een mogendheid gelegen buiten het Westelijk Halfrond zijn verbonden. Desondanks moet worden aangenomen dat men het bestaan van zulk een band ziet als een restant van de koloniale tijd, en dat derhalve ontwikkelingen in deze band met een kritisch oog zullen worden beschouwd. Wat de houding van de Latijns-Amerikaanse landen ten opzichte van het Statuut betreft is mogelijk voorts nog van belang dat in 1940 door 21 Latijns-Amerikaanse republieken de "Act of Havana" werd getekend, hetwelk voorziet in een collectief voogdijschap door alle Amerikaanse naties over Europese koloniën en bezittingen op het Westelijk Halfrond, mocht een poging worden gedaan de soevereiniteit over deze koloniën van een niet-Amerikaans land aan een ander niet-Amerikaans land over te dragen.

De band met het Koninkrijk maakt het voor de Nederlandse Antillen niet mogelijk te worden opgenomen in de Organisatie van Amerikaanse Staten (OAS),

omdat volgens de statuten van de OAS de toetreding van een niet-Amerikaanse staat uitgesloten is. Aangaande de eventuele volledige onafhankelijkheid van de Nederlandse Antillen in de toekomst moet worden opgemerkt dat hiervoor bij het zwarte bevolkingsdeel op Curaçao een zekere ongerustheid bestaat, omdat men in dat geval vrijwel zeker vergrote Venezolaanse invloed verwacht; omtrent de houding van de Venezolanen ten opzichte van zwartgekleurden maakt men zich op de Antillen weinig illusies.

De Nederlandse Antillen in het Caraïbisch gebied

(a) Algemeen

De Nederlandse Antillen liggen aan de peripherie van een gebied dat meer en meer in militair-politiek opzicht de aandacht van de grote mogendheden voor zich gaat opeisen. De internationaal-politieke factoren die de veiligheidssituatie van de Nederlandse Antillen bepalen zijn de algemene verhoudingen binnen het Caraïbische gebied en de strategische betekenis daarvan. De internationaal-politieke factoren worden grotendeels bepaald door het strategische belang van dit gebied voor de Verenigde Staten van Amerika, en derhalve indirect door de verhouding tussen de Verenigde Staten en de Sovjet Unie. (N.B. De Volksrepubliek China heeft in dit gebied nog geen noemenswaardige invloed). Een andere belangrijke factor voor de veiligheidssituatie van de Nederlandse Antillen wordt gevormd door de sociaal-economische onrust in de regio welke wordt verscherpt door de heersende rassentegenstellingen. Voor de Nederlandse Antillen is daarenboven nog van groot belang de verhouding tot Venezuela, waarbij zich omstandigheden kunnen voordoen die gemakkelijk tot conflictstof aanleiding kunnen geven.

(b) Consequenties voor de Koninklijke Marine

Als gevolg van een en ander (mede gezien de Latijns-Amerikaanse volksaard) moet de veiligheidssituatie in het Caraïbische gebied - en daarmee ook voor de Nederlandse Antillen - als fundamenteel labiel worden beschouwd. De beveiligingstaak van de Koninklijke Marine heeft dan ook een verderstrekkende betekenis dan alleen de bescherming van de zeeverbindingen tussen de verschillende eilanden onderling en van hun territoriale integriteit tegen mogelijk Zuid- of Midden-Amerikaanse avonturiers. De strategische betekenis van het Caraïbische gebied verleent bovendien bijzonder reliëf aan de belangrijke olie-industrie op Aruba en Curaçao en de marine- en andere scheepvaart-faciliteiten die daar zijn.

De verhouding tussen de Nederlandse Antillen en Venezuela

(a) Inleiding

In de praktijk kan de houding van Venezuela ten opzichte van de Nederlandse Antillen worden gekarakteriseerd als één welke enerzijds blijk geeft van (al dan niet gemeende) gevoelens van broederschap ten opzichte van het Antilliaanse volk, maar anderzijds toch ook vaak een geringschatting van de Antilliaanse positie binnen het kader van het Koninkrijksstatuut in zich draagt. Ook hier ziet men het Statuut duidelijk als een overblijfsel van de koloniale tijd.

(b) Territoriale verlangens

Het is bekend dat in bepaalde kringen van de Venezolaanse bevolking aspiraties leven om de Benedenwindse eilanden aan Venezolaans grondgebied toe te voegen. Deze stellingname wordt mede ingegeven door de wens de stabiliteit op de eilanden te waarborgen om te voorkomen dat de Antillen een uitvalsbasis zouden kunnen vormen voor tegen Venezuela gerichte activiteiten. Er moet voorts rekening worden gehouden met het bestaan van latent levende territoriale verlangens met betrekking tot de Benedenwinden, waar met name gedacht kan worden aan de Venezolaanse aanspraken op een continentaal plateau dat Aruba geheel omvat. Hoewel er geen aanwijzingen zijn dat er in Midden- en Zuid-Amerikaanse landen belangstelling bestaat voor eventuele aanspraken van Venezuela, kan worden aangenomen dat de meeste landen dergelijke aanspraken zullen steunen dan wel stilzwijgend zullen goedkeuren of tenminste zonder meer accepteren. De huidige en voorgaande democratische Venezolaanse regeringen koesteren deze aspiraties waarschijnlijk niet, althans niet in die zin dat zij ernaar zouden streven om met militair geweld de eilanden aan haar grondgebied toe te voegen. Wel voorziet artikel 15 van de 26ste Venezolaanse Grondwet van 23 januari 1961 in de mogelijkheid van een vrijwillige aansluiting van nieuwe gebieden bij Venezuela.

(c) Het belang van de olie

De verhouding tussen de Nederlandse Antillen en Venezuela wordt in belangrijke mate bepaald door de aanwezigheid van olie-raffinaderijen op Curaçao en Aruba. In dit verband is mede van betekenis dat deze raffinaderijen zijn uitgerust met ontzwaavingsinstallaties.

De raffinagecapaciteit van Shell-Curaçao bedroeg per 1 januari 1970 335.000 barrellen per dag; 86% van deze capaciteit werd benut voor de verwerking van uit Venezuela afkomstige olie (t.w. circa 288.000 barrellen per dag); de resterende capaciteit

werd aangewend voor de raffinage van olie afkomstig uit West-Afrika (Nigeria), De ontzwavelingscapaciteit van Shell-Curaçao bedraagt 25.000 barrels per dag. Shell-Curaçao tenderde medio 1971 over te gaan op alternatieve bronnen van olievoorziening, zodat de raffinage van Venezolaanse olie waarschijnlijk relatief zal gaan verminderen. Een en ander zou medio 1972 dienen te zijn verwezenlijkt, waarbij de totale raffinagecapaciteit (door uitbreiding) op 525.000 barrels per dag komt te liggen, waarvan 50% zal worden benut voor de Venezolaanse olie.

De raffinagecapaciteit van Lago-Aruba bedraagt 460.000 barrels per dag, welke geheel gebruikt wordt voor Venezolaanse olie. Medio 1972 zou een ontzwavelingsinstallatie met een capaciteit van 100.000 barrels per dag in gebruik genomen worden.

De betekenis van de olie-industrie voor de Venezolaanse volkshuishouding blijkt uit het feit dat deze sector inclusief de olieraffinage en de aardgaswinning circa 30% van het bruto nationaal product uitmaakt. Zij verschaft 65% van de staatsinkomsten en neemt ruim 90% van de export voor haar rekening. Venezuela is de vierde olie-producent (na de Verenigde Staten, de USSR en Iran) en de eerste olie-exporteur ter wereld. De gewonnen aardolie bedroeg in 1969 ruim 3,5 miljoen barrels per dag, dat wil zeggen ruim 8% van de wereldproductie. De hoeveelheid gewonnen aardolie bedroeg in het begin van 1972 circa 3,3 miljoen barrels per dag doch deze neergaande lijn wordt voornamelijk veroorzaakt door uit de Venezolaanse olie-politiek voortvloeiende conflicten met de oliemaatschappijen en dit cijfer kan niet als maatgevend worden beschouwd.

- (d) Consequenties voor de Nederlandse Antillen voortvloeiend uit het belang van de olie Uit bovenstaand cijfermateriaal kan worden geconcludeerd dat op de Nederlandse Antillen met totaal per dag ongeveer 750.000 barrels Venezolaanse olie circa 20% van de totale Venezolaanse productie wordt verwerkt. Venezuela beschikt zelf over twee ontzwavelingsinstallaties, te weten één bij de Creole Amuay raffinaderij en één bij de Shell Cardon raffinaderij (capaciteit respectievelijk 1000.00 en 50.000 barrels per dag). Aangezien het voor Venezuela een dwingende eis is dat haar olie vóór export naar de Verenigde Staten wordt ontzwaveld (voorzover bekend wordt 43% van de Venezolaanse olieproductie naar de Verenigde Staten uitgevoerd), is het duidelijk dat de op de Antillen aanwezige ontzwavelingscapaciteit voor Venezuela van het allergrootste belang is.

?
Continuïteit in de productie van de Antilliaanse raffinaderijen en ontzwavelingsinstallaties is voor Venezuela een zaak van levensbelang. Mocht om welke reden ook de productie van deze installaties uitvallen dan zou hierdoor aan de Venezolaanse economie grote schade worden berokkend. Het strategische belang van de Venezolaanse olie-winning en -raffinage in geval van een wereldconflict, wanneer niet meer kan worden gerekend op de productie van andere landen, behoeft geen nader betoog.

(e) Antilliaanse
"Venezolaanse
staatsburgers"

De Venezolaanse houding ten opzichte van de Nederlandse Antillen wordt mede bepaald door de omstandigheid dat een groot aantal Antillianen tevens Venezolaans staatsburger is. Ook in dit verband kan de verhouding tussen beide landen een nog meer gecompliceerd karakter krijgen, aangezien de mogelijkheid geenszins moet worden uitgesloten dat bijvoorbeeld Venezolaanse vakbonden zouden besluiten tot solidariteitsacties c.q. stakingen bij eventuele arbeidsonrust op de Nederlandse Antillen. Bovendien zou de Venezolaanse regering in bepaalde gevallen kunnen besluiten tot beschermende acties voor de Antilliaanse "Venezolaanse staatsburgers".

Het is zonder meer duidelijk dat een en ander verstrekkende gevolgen zou kunnen hebben. In het geval van een eventuele solidariteitsstaking van de Venezolaanse vakorganisatie van olie-arbeiders (FEDE-PETROL), indien op de Nederlandse Antillen bij de aldaar aanwezige olieraffinaderijen een staking zou uitbreken, moet als vaststaand worden aangenomen dat zulks in ieder geval tot ingrijpen van de Venezolaanse regering in eigen land zou leiden, terwijl daarnaast ongetwijfeld sterke druk op de Nederlandse Antillen zal worden uitgeoefend.

(f) Venezolaanse
wens tot
stabiliteit

Venezuela hecht grote waarde aan stabiliteit in het Caraïbische gebied en met name in haar directe omgeving. De snelle reactie van de Venezolaanse strijdkrachten op de onlusten op Curaçao (1969) en op Trinidad (1970) - tot een daadwerkelijk ingrijpen kwam het niet - en de sedertdien voortdurende waakzaamheid met betrekking tot Trinidad laat er geen twijfel aan bestaan dat Venezuela desnoods krachtig zal ingrijpen indien aan haar kust een situatie dreigt te ontstaan die in Venezolaanse ogen een gevaar voor eigen veiligheid kan inhouden. Omdat er op de Nederlandse Antillen voor Venezuela belangrijke belangen op het spel staan, waarvan de zekerstelling voor Venezuela een gebiedende eis is, kan Venezuela een onafhankelijke Nederlandse Antillen niet als een haalbare kaart zien.

(g) Het vraagstuk van de politieke vluchtelingen

Gedurende een groot aantal jaren zijn de Nederlandse Antillen enige malen gebruikt als uitwijkcentrum voor politieke vluchtelingen vanuit Venezuela. Enkele van deze vluchtelingen hebben op de Nederlandse Antillen getracht hun politieke terugkeer naar Venezuela voor te bereiden. Het hoeft geen betoog dat op deze wijze Nederlands grondgebied betrokken is geraakt bij de binnenlandse situatie in Venezuela, een omstandigheid waartegen elke op dat moment aan het bewind zijnde president ernstige bezwaren koesterde.

Gold deze stelling voor de tijd van de dictatoriale regiems in Venezuela; er is geen enkele reden om aan te nemen dat de huidige democratische regering in Venezuela er anders tegenover zal staan.

Het is in 1971 andermaal gebleken dat de Nederlandse Antillen - wat het uitwijken van dergelijke politieke vluchtelingen betreft - nog steeds een zekere aantrekkingskracht genieten (nauwe persoonlijke en zakelijke relaties tussen beide landen zijn hieraan niet vreemd), ofschoon daarmoe (nog) niet gezegd wil worden dat betrokkene (Miguel Angel CAPRILES) zich op de Nederlandse Antillen inderdaad met tegen de Venezolaanse regering gerichte activiteiten heeft bezig gehouden. Het is overigens wel opvallend dat men voorzover bekend in Venezuela (en met name de Venezolaanse pers) nauwelijks of geen aandacht aan deze vlucht naar de Nederlandse Antillen heeft besteed.

(h) Vrees voor acties vanuit de Nederlandse Antillen

Wanneer in Venezuela een situatie ontstaat welke een verzwakking van de stabiliteit in dat land tot gevolg heeft, hetgeen kan voortvloeien uit opleving van een op moderner leest geschoolde guerilla, dan is het niet denkbeeldig dat in de huidige Venezolaanse regeringskringen de vrees zou kunnen ontstaan, mede aangewakkerd door publicaties in Venezolaanse kranten, dat de Nederlandse Antillen in enigerlei mate betrokken zouden kunnen zijn bij deze guerilla-activiteiten of althans mede een factor vormen in de bestrijding daarvan.

Een en ander wordt uiteraard in belangrijke mate beïnvloed door de Venezolaanse beoordeling van de situatie op de Nederlandse Antillen. Men zal wellicht in eerste instantie niet onmiddellijk kwade wil zoeken van de kant van de overheid van de Nederlandse Antillen - tenzij de Antillen gaan fungeren als uitwijk- of uitvalsbasis voor guerilla-operaties in Venezuela - doch meer aanslaan op een verondersteld onvermogen van Nederlands-Antilliaanse autoriteiten om controle uit te oefenen op eventuele smokkel van wapens en/of personen. Dat deze vrees voor wat betreft wapensmokkel niet geheel ongegrond

behoeft te zijn kan worden geconclueerd uit de SABRE-affaire in 1971. Een dergelijke Venezolaanse beoordeling van de situatie kan optreden wanneer inderdaad een toename van omvang en doeltreffendheid van de guerillabeweging in Venezuela zou blijken. Het is voorts niet denkbeeldig dat guerilla-bewegingen zullen trachten de bestaande Venezolaanse regimens via hun belangen op de Nederlandse Antillen te treffen. Men kan hierbij denken aan de mogelijkheid van sabotagepogingen aan de olieraffinaderijen op Aruba en Curaçao.

(i) Houding ten opzichte van Nederland

Men neemt in Venezuela met enige bezorgdheid kennis van de in Nederland steeds meer opgeld doende overtuiging dat het beter ware indien Nederland de thans bestaande banden met de Nederlandse Antillen zou slechten en de op de Antillen aanwezige strijdkrachten terug te trekken. Men is in Venezuela kennelijk bevreesd dat in de nabije toekomst een Nederlandse regering deze meningsvorming zal aangrijpen als een rechtvaardiging voor een Nederlandse aftocht. In Venezolaanse ogen dient Nederland - althans voorlopig - haar aanwezigheid op de Nederlandse Antillen te handhaven omdat deze aanwezigheid een stabiliserend element vormt. Venezuela heeft voorlopig voldoende andere problemen aan het hoofd die om een oplossing vragen (o.a. grensgeschillen met Guyana en Colombia) en is daardoor niet in staat zich intensief met de Nederlandse Antillen bezig te houden, laat staan aan overname ervan te denken. Voorlopig streeft Venezuela slechts naar een zeer geleidelijke vergroting van haar invloed op de Benedenwinden; wel zou men bereid zijn (wellicht in samenwerking met Nederland) tot een vorm van ontwikkelingshulp. De 30% Antillenrechten zijn echter tot dusver immer gehandhaafd gebleven, ofschoon wellicht in Venezuela thans bereidheid bestaat om daarover te onderhandelen.

(j) Venezolaans-Amerikaans overleg inzake regionale ordeverstoringen

In het "Inter-American Defence Council" (het NATO-Defence Council van het Pact van Rio) is meermalen overleg geweest over een gezamenlijk Amerikaans/Venezolaans militair optreden bij regionale ordeverstoringen.

(k) Conclusie

Uit het bovenstaande kan worden geconclueerd dat wanneer de sterkte van de Nederlandse strijdkrachten op de Nederlandse Antillen beneden een door Venezuela voor de bescherming van de olie-installaties en Venezolaanse staatsburgers, alsmede de handhaving van de stabiliteit op de Nederlandse

Antillen, noodzakelijk geacht minimum zou dalen Venezuela zal besluiten zelf voor de beveiliging van haar belangen op de Nederlandse Antillen te gaan zorgdragen, daar de stabiliserende factor die van de Nederlandse strijdkrachten uitgaat dan goeddeels zal zijn verdwenen. Indien de situatie op de Nederlandse Antillen zich zodanig zou ontwikkelen dat Venezuela (als in vroeger jaren) zich daardoor bedreigd zou voelen, is het niet uitgesloten dat dit land daarop (met inzet van militaire middelen) zou reageren. Deze situatie zou zich kunnen voordoen bij een chaos op de Nederlandse Antillen, of wanneer de Nederlandse Antillen onafhankelijk zouden worden zonder voldoende garanties voor de stabiliteit. Op dit laatste punt is Venezuela mogelijk niet helemaal gerust.

Er moet derhalve rekening worden gehouden met een mogelijk Venezolaans militair ingrijpen, al dan niet in samenwerking met de Verenigde Staten, om de olie-installaties te beschermen en Venezolaanse en Amerikaanse burgers te evacueren, indien er redenen bestaan om aan te nemen dat de aanwezige Nederlandse strijdkrachten niet meer in staat zijn voor de bescherming daarvan zorg te dragen, en bovendien wanneer de eilanden dermate instabiel zouden worden dat hieruit een bedreiging voor de veiligheid van Venezuela kan voortvloeien.

Opgemerkt kan nog worden dat er in het "Inter-American Defence College" (het NATO-Defence College van het Pact van Rio) reeds meermalen overleg is geweest over een gezamenlijk Amerikaans/Venezolaans militair optreden bij regionale ordeverstoringen.

Algemene situatie in het Caraïbische gebied

(a) Sociale onrust en economische problemen

Black Power

De in het gehele Caraïbische gebied bestaande sociale onrust vindt vooral haar oorzaak in de grote werkloosheidspercentages op de verschillende eilanden. In vele gevallen bedraagt dit percentage circa 20-25%. Door de bestaande rassentegenstellingen krijgt deze problematiek vaak een verscherpt karakter en ontlaadt de spanning zich veelal in een conflict tussen rassen. Omdat de ontevreden zich in deze gevallen met name richten tegen de eigen zwarte regeringen (the black fronts, manipulated by white power) kan wellicht beter worden gesproken van een sociale klassenstrijd dan van een echte rassenstrijd. De Black Power leiders stellen zich op het standpunt dat de blanke buitenlandse maatschappijen, met een aantal plaatselijke blanke minderheden, nog steeds de gehele economie in dit gebied onder contrôle hebben.

Probleemgebieden van deze orde bevinden zich met name op de ex-Britse eilanden. Op Trinidad vond in 1970 een ernstige uitbarsting plaats waar een gedeelte van de s.rijdkrachten gemene zaak maakte met de opstandelingen.

Omdat de Black Power organisaties voor de in de regio bestaande sociale en economische misstanden geen redelijk - op de eigen Black Power ideologie gebaseerd - alternatief bezitten, zijn deze organisaties ontvankelijk voor invloed van goed georganiseerde politieke groeperingen die deze - op marxistische leest geschoeide - alternatieven wèl hebben.

(b) Cuba en de export van revolutie

Vanuit historisch oogpunt bezien neemt Cuba voor de potentiële bedreiging van de veiligheid in het Caraïbische gebied een vooraanstaande plaats in. Cuba is het enige land op het Westelijk Halfrond waar een communistisch regiem de volledige macht in handen heeft, en het heeft sinds de vestiging van dat regiem fervent getracht te fungeren als kern om het communisme (naar model van Fidel CASTRO) door middel van uit Cuba geleide en gesteunde subversieve activiteiten verder over het Westelijk Halfrond te verspreiden.

Met name Venezuela, Colombia, Bolivia en de Midden-Amerikaanse landen hebben met deze activiteiten te maken, zij het dan dat de Castro-guerilla de laatste vier jaren op een lager niveau is komen te staan. Oorzaken welke hiervoor kunnen worden aangevoerd zijn o.a.:

- (i) effectieve bestrijding en andere maatregelen in de betrokken landen zelf;
- (ii) zeer geringe steun van de plaatselijke boerenbevolking aan de plattelands guerilla's;
- (iii) tegenstellingen binnen de verschillende guerilla-bewegingen.

Ook de Sovjet-Unie heeft in Cuba sedert de machts-overname door Fidel CASTRO een bruikbaar middel gezien om haar invloed op het Westelijk Halfrond te vergroten, doch verschillen van mening omtrent de strategie welke aangewend diende te worden om de verspreiding van het communisme mogelijk te maken, hebben gedurende een aantal jaren de verhouding tussen Moskou en Havana nadelig beïnvloed. Sedert 1968 is in deze verhouding echter een duidelijke verbetering opgetreden. Door een combinatie van factoren (het falen van de plattelandsguerilla, de slechte economische toestand op Cuba zelf, de kennelijk toenemende vrees van CASTRO voor de activiteiten van Cubaanse ballingen, en de isolatie van Cuba op het Westelijk Halfrond) heeft CASTRO zich gedwongen gezien om meer

in de pas te lopen met het beleid van Moskou.
In economisch opzicht is Cuba praktisch volledig afhankelijk geworden van de steun van de Sovjet-Unie.

In het algemeen kan de strategie van het "fidelismo" (de export van de revolutie) in deze tijd wellicht als volgt worden gekarakteriseerd:

- (i) CASTRO blijft de overtuiging toegedaan dat het gebruik van geweld onvermijdelijk is in het revolutionaire proces.
- (ii) Voor het scala van activiteiten wordt gebruik gemaakt van organisaties als de Organisatie voor Latijns-Amerikaanse Solidariteit (OLAS) en de Afro-Asian-Latin-American-Peoples-Solidarity Organization (AALAPSO).
- (iii) Het is denkbaar dat Moskou stilzwijgend de activiteiten van CASTRO toelaat, voordeel hebbend bij onrust in de regio zonder daarbij zelf te worden gecompromitteerd.
- (iv) De zogenaamde "stadsguerilla" naar voorbeeld van de Braziliaan Carlos MARIGHELLA wordt (zij het schoorvoetend) als erkend middel naast de "plattelandsguerilla" tot het welslagen van een revolutie naar Cubaans model geaccepteerd. Zij zullen elkaar echter moeten aanvullen.
- (v) CASTRO is zich ervan bewust geworden dat de guerilla slechts dan succes kan hebben indien in een aangrenzend land over een steunpunt kan worden beschikt. De ontwikkelingen in Chili moeten hem derhalve vreugde schenken, ofschoon (nog) niet kan worden aangetoond dat dit een positief resultaat voor de revolutie heeft opgeleverd.
- (vi) De steun aan guerillabewegingen en bevrijdingsbewegingen op het vasteland, alsmede de opleiding van guerilla's uit Latijns Amerika in Cuba zelf, geschiedt op meer selectieve basis. De inzet van Cubaans personeel bij de actieve guerilla alsmede de materiele hulpverlening vindt slechts plaats onder voorwaarde dat de strijd ter plaatse reeds een zeker resultaat heeft gehad en dat om deze steun wordt verzocht.

De Cubaanse strijdkrachten zijn in essentie van defensieve aard. Alle in gebruik zijnde moderne, door de Sovjet-Unie geleverde wapensystemen duiden hierop. Door het ontbreken van voldoende offensieve transportcapaciteit en het ontbreken van raketten voor lange afstand vormen de Cubaanse strijdkrachten geen directe militaire bedreiging voor het omringende gebied. Desondanks dienen deze strijdkrachten tot de bestuitgeruste in Latijns Amerika te worden gerekend en

het is van belang dat de Sovjet-Unie met name de training van de Cubaanse marine met kracht ter hand heeft genomen, daarbij gebruik makend van de periodieke aanwezigheid van Sovjet oorlogschepen in dit gebied. De leverantie van militair materieel vindt voortgang en deze beperkt zich niet langer tot de leverantie van reserveonderdelen.

De Cubaanse vissersvlooten opereren in de Straat van Florida, de Golf van Mexico, in de Caraïbische Zee, voor de westkust van Afrika, voor de oostkust van Zuid-Amerika en in het noordwesten van de Atlantische Oceaan. Er zijn aanwijzingen dat de Cubanen hun activiteiten ook tot de kust van Chili uitbreiden. Sinds 1962 worden de diepzee visserij-vaartuigen logistiek ondersteund door Russische schepen. In totaal beschikt Cuba over ongeveer 3200 vissersschepen van diverse grootte. De Cubanen concentreren zich thans op een grootscheepse uitbreiding van vooral de diepzeevisserij welke eind 1970 rond 800 schepen omvatte. Dit expansieprogramma zal leiden tot meer internationale contacten wat de Cubanen meer mogelijkheden zal bieden de vloot voor subversieve doeleinden te gebruiken.

In Latijns Amerika is sedert een aantal jaren met name bij de (links-) nationalistische regimens de tendens te bespeuren om Cuba weer op te nemen in de regionale gemeenschap. Deze landen stellen dat de redenen welke indertijd hebben geleid tot de blokkade van Cuba door de tijd achterhaald zijn. Cuba zelf wenst echter niet weer actief in de OAS werkzaam te worden omdat zij niet met de Verenigde Staten in één dezelfde organisatie opgenomen wil zijn.

De regeringen van Nederland en Cuba onderhouden diplomatieke en handelsbetrekkingen. Van Cubaanse zijde bestaat er waarschijnlijk geen behoefte deze betrekkingen te verbreken, hetgeen waarschijnlijk de reden is dat er geen sprake is (of is geweest) van Castro-communistische activiteiten gericht tegen de Nederlandse Antillen. Voorzover bekend zijn er nimmer Antillianen voor de guerilla-oorlogvoering in Cuba opgeleid.

(c) De Sovjet-Unie
in het Carai-
bische gebied

Gedurende het afgelopen decennium heeft de Sovjet-Unie blijk gegeven van een toenemende belangstelling om de diplomatieke en handelscontacten met de Latijns-Amerikaanse landen te verstevigen, uit te breiden of te vernieuwen. Het doel dat de Sovjets hierbij in eerste instantie voor ogen staat, is het terugdringen van de invloed van de Verenigde Staten.

De toename in contacten tussen de Sovjet-Unie en Latijns-Amerika heeft er bovendien toe geleid dat ook de Sovjet-inlichtingendiensten in de regio een actie-

vere rol lijken te spelen. Desondanks lijkt het waarschijnlijk dat de Sovjet-Unie er de voorkeur aan geeft de conspiratieve activiteiten welke moeten leiden tot steun aan subversieve groeperingen via een derde land te laten plaatsvinden, teneinde zoveel mogelijk te voorkomen dat het beleid van de Sovjet-Unie ten aanzien van Latijns Amerika schade ondervindt.

Ook de Sovjet marine heeft haar activiteiten tot de regio uitgebreid. Sedert juli 1969 opereren er regelmatig vlootverbanden in de Caraibische wateren. Een dergelijk vlootverband bestaat veelal uit een kruiser/jagergroep, een onderzeebootmoederschip, wat hulpvaartuigen en meestal een onderzeeboot. Op Cuba heeft de Sovjet marine logistieke en recreatieve faciliteiten (Cienfuegos). Naast de hierboven genoemde "deployments" van de Sovjet marine bezet deze marine tevens nog een aantal vaste posten, waarvan genoemd kunnen worden:

- (i) Voor de oostkust van Noord-Amerika zijn permanent een aantal nucleaire en conventionele onderzeeboten met ballistische projectielen gestationeerd.
- (ii) Voor de oostkust van de Verenigde Staten opereert permanent een ELINT-trawler.

Vanuit het Noordelijk Vlootgebied worden vluchten op Cuba uitgevoerd met lange afstand verkenningsvliegtuigen van het type BEAR-D.

De Sovjet Unie ontplooit voorts nog een aantal activiteiten op maritiem gebied in de regio. Genoemd kunnen worden:

- (i) Operaties van civiele en militaire hydrografen in de Caraibische wateren en voor de oostkust van de Verenigde Staten.
- (ii) Operaties van ruimtevaarthulpschepen in het gebied als onder (i).
- (iii) Scheepvaartdiensten met Latijns Amerikaanse landen, in het bijzonder met Cuba.
- (iv) Visserij-activiteiten, o.a. inhoudende de operaties van een te Havanna gestationeerde Russische vissersvloot (circa 20-30 eenheden) in de Golf van Mexico.

(d) Geschilpunten
tussen diverse
landen in het
Caraibische
gebied

Tussen een aantal landen in de regio bestaan er een aantal geschillen, in de meeste gevallen van-uit territoriale aard, met daaruitvoortvloeiend geschilpunten omtrent economische voordelen, dan wel smokkel, illegaal grensverkeer en wat dies meer zij. Voor de veiligheid van de Nederlandse Antillen is het van minder belang om in detail in te gaan op de diverse geschillen; volstaan kan worden met op te merken dat

het niet geheel uitgesloten moet worden geacht dat enkele partijen met wapengeweld hun standpunt kracht en inhoud zouden kunnen proberen te geven, zodat mede door de tendens bij een aantal landen om hun strijdkrachten te moderniseren, deze geschillen een potentieel onrustvormend element in het Caraïbisch gebied in zich dragen.

Geschilpunten van deze orde bestaan onder andere tussen Venezuela en Colombia, Venezuela en Guyana, Honduras en El Salvador, en Guatemala en B elize. Voor de Nederlandse Antillen is met name van belang het geschil inzake de territoriale wateren en het continentale plateau met Venezuela.

5. Houding van de Verenigde Staten met betrekking tot de verdediging van het Caraibische gebied

(a) Inleiding

De Verenigde Staten hechten een fundamenteel belang aan de veiligheid van en de stabiliteit in het Caraibische gebied. In de eerste plaats hebben de Verenigde Staten in dit gebied uitgebreide commerciële belangen, o.a. door strategische goederen als olie, ijzererts, bauxiet, etc; daarnaast bevinden zich in diverse landen Amerikaans personeel, installaties en kapitaalinvesterings.

De veiligheid van de Panama-kanaal area neemt in Amerikaanse ogen een centrale plaats in, enerzijds omdat dit kanaal aan de Verenigde Staten de mogelijkheid biedt tot snelle verplaatsing van eenheden van de Pacific-fleet naar de Atlantic-fleet (en omgekeerd), anderzijds omdat de Isthmus de verbindingen tussen Noord- en Zuid-Amerika domineert.

(b) Dreiging tegen het Caraibische gebied

De Verenigde Staten zien de dreiging tegen het Caraibische gebied in drieledige vorm:

- (i) interne bedreiging van de stabiliteit en de veiligheid van de Caraibische en Midden-Amerikaanse landen;
- (ii) de subversieve bedreiging uitgaande van Cuba, welke in nauw verband staat met (i);
- (iii) de bedreiging uitgaande van de Sovjet militaire en andere activiteiten in de regio.

(c) Essentiële voorwaarden ter waarborging van de veiligheid en stabiliteit

Economische en sociale vooruitgang van de landen in het Caraibische gebied wordt door de Verenigde Staten als een eerste vereiste beschouwd om de veiligheid van en de stabiliteit in dit gebied te waarborgen. Wat het militaire aspect betreft zijn er met de landen in Latijns Amerika verdragen betreffende

de collectieve veiligheid gesloten: het OAS-verdrag en het Pact van Rio. De Verenigde Staten onderhouden voorts een programma van militaire bijstand aan de Latijns Amerikaanse landen (vooral gericht op de handhaving van de interne veiligheid van de betrokken landen) en er bestaat bovendien nog militaire samenwerking in het kader van de Inter-American Defense Board en de Central American Defense Council.

(d) Strategie van de Verenigde Staten inzake de verdediging van het Westelijk Halfrond

Ofschoon de Verenigde Staten er naar streven om de Latijns Amerikaanse landen zoveel mogelijk in te schakelen bij de verdediging van het Westelijk Halfrond, zelfs waar dit zou ingaan tegen de belangen in de regio van de Europese landen, moet wellicht de bereidheid van deze landen om zich onder alle omstandigheden met de belangen van de Verenigde Staten te vereenzelvigen niet zeer hoog worden aangeslagen, enkele uitzonderingen (met name Brazilië en Venezuela) daargelaten. Dit heeft mogelijk tot gevolg dat de Verenigde Staten met meer waardering dan tot voor een aantal jaren de (militaire) aanwezigheid van betrouwbare Europese (NATO-) bondgenoten in de area beschouwd. Desondanks zal onverminderd moeten worden aangenomen dat de Verenigde Staten in geval van een wereldconflict niet opnieuw sterke strijdkrachten in het Caraïbische gebied zullen binden, doch de verdediging ervan grotendeels zullen overlaten aan de betrokken landen in de regio. In geval van een wereldconflict is het bovendien moeilijk voorstelbaar dat de belangen van de Latino-landen niet parallel zouden lopen met die van de Verenigde Staten. In het licht van deze situatie is het bovendien van belang vast te stellen dat de Verenigde Staten zelfs in vreedstijd kennelijk niet in staat zijn voldoende marine-eenheden en patrouillevliegtuigen voor het Caraïbische gebied te reserveren.

(e) Venezuela

Venezuela neemt voor de verdediging van het Caraïbische gebied een bijzondere plaats in. Het strategische belang van Venezuela en de grootte en samenstelling harer strijdkrachten maken dit land van belang voor de politiek van de Verenigde Staten, die eraan de verdediging van een belangrijke sector van het Caraïbische gebied hebben toegewezen, binnen welk bevelsgebied ook de Nederlandse Antillen vallen. Logischerwijze volgt hieruit dat indien het Koninkrijk der Nederlanden op enigerlei wijze militaire bijstand voor de verdediging van de Nederlandse Antillen zou behoeven - zoals in een wereldconflict - Venezolaanse strijdkrachten in de eerste plaats daarvoor in aanmerking zouden komen.

(f) Afspraken
tussen de
Verenigde
Staten en het
Koninkrijk

Tussen de regeringen van de Verenigde Staten van Amerika en van het Koninkrijk der Nederlanden is in 1956 een "Memorandum of Guidance for Military Discussions between the United States Commander in Chief Caribbean (CINCARIB) - nieuwe naam COMANTDEFCON (Commander Antilles Defence Command) - and the Netherlands Military Authorities" aanvaard, dat als uitgangspunt en leidraad voor verdere militaire besprekingen tussen de militaire bevelhebbers der beide betrokken landen diende. Eén der redenen waarom deze afspraak in de vorm van een "memorandum" en niet in de vorm van een "overeenkomst" c.q. "verdrag" werd vastgelegd vloeide voort uit het feit dat de Verenigde Staten zulks niet buiten de OAS konden doen. Het gevolg is geweest dat het memorandum niet ingaat op de rol die de Latijns Amerikaanse landen in de verdediging van het Caraïbische gebied zullen spelen en niet vermeld welke gezamenlijke tegenstander men beoogt. De uit het "Memorandum of Guidance" voortgesproten "Analysis for the Defence of the Netherlands Antilles" en het "Combined Plan for the Defence of the Netherlands Antilles" laten echter duidelijk blijken dat het Sovjetblok als enige tegenstander in beschouwing wordt genomen. (Evenzeer blijkt zulks uit de "Memorandum of Understanding", inhoudende een bilaterale surveillance afspraak voor het Caraïbische gebied). Ook hier blijkt echter weer duidelijk dat wanneer de sterkte van de Nederlandse strijdkrachten beneden een door de Verenigde Staten noodzakelijk geacht minimum zou dalen, Amerikaanse steun onwaarschijnlijk geacht zou moeten worden, daar de inbreng van de strijdkrachten van de Verenigde Staten is gebaseerd op de sterkte verhouding zoals neergelegd in het "Combined Plan for the Defence of the Netherlands Antilles".

Bij de nieuwste versie van het "Combined Plan for the Defence of the Netherlands Antilles" zal de "Analysis for the Defence of the Netherlands Antilles" komen te vervallen; het "Memorandum of Guidance" wordt in de nieuwe "Combined Plan" als bijlage opgenomen.

(g) Consequenties
voor Neder-
land

Wanneer door omstandigheden als boven aangegeven geen Amerikaanse steun zou kunnen worden verkregen, en noodgedwongen Venezolaanse bijstand zou moeten worden geaccepteerd, zou dit tot een uiteindelijk verlies of althans volkomen uitholling van de Nederlandse souvereiniteit over de Nederlandse Antillen kunnen leiden.

Hierbij zij aangetekent dat in de Tweede Wereldoorlog de president van de Verenigde Staten Franklin Delano ROOSEVELT van oordeel was, dat inzake de gemeenschappelijke verdediging van de Nederlandse Antillen overleg diende te worden gepleegd met

Venezuela, waarop van Nederlandse zijde werd toegestemd in een bezoek van een Venezolaanse militaire missie voor overleg betreffende gemeenschappelijke defensie-problemen. Deze eerste Amerikaanse poging om Venezuela bij de verdediging van de Nederlandse Antillen te betrekken vormt een aanwijzing wat Nederland te wachten staat indien het niet zelf een werkzaam aandeel in de verdediging van zijn gebied blijft nemen. De Verenigde Staten zouden waarschijnlijk een openlijke agressie van Venezuela tegen de Nederlandse Antillen niet goedkeuren, doch wanneer voor een fait-à-compli geplaatst bestaat de mogelijkheid dat zij eenzelfde politiek zullen voeren als indertijd met betrekking tot Nederlands Nieuw-Guinea.

Hoofdstuk II - De dreiging tegen de Nederlandse Antillen

1. Indeling der diverse dreigingen

- (a) Interne dreigingen Hieronder worden verstaan dreigingen van binnenuit, dat wil zeggen dreigingen uitgaande van inheemse bevolkingsgroepen zonder noemenswaardige materiële steun van buitenaf.
- (b) Externe dreigingen Hieronder worden verstaan dreigingen die goeddeels of uitsluitend van buitenaf, dat wil zeggen door vreemde naties en/of organisaties en bewegingen worden gecreëerd.

2. Interne dreigingen

- (a) Verstoring van orde en rust, eventueel gepaard gaande met vernieling en geweldpleging In de Nederlandse Antillen moet rekening worden gehouden met het optreden van enkele politiek-extremistische personen, terwijl de mogelijkheid van het ontstaan van extreme of wellicht zelfs extremistische groeperingen mede ten gevolge van beïnvloeding door gebeurtenissen in het omringende gebied, onderkend moet worden. De arbeidsrust wordt verstoord door werkloosheid en groeiende sociaal-economische problemen. Als gevolg van het bovenstaande moet rekening worden gehouden met de mogelijkheid van ordeverstoringen, opzettelijke vernielingen en/of geweldpleging. Dergelijke ongeregelheden kunnen gepaard gaan met het bewerken van opstandige massa's met rassensentimenten, met als doel een "anti-macamba"-stemming te creëren.
- (b) Een greep naar de macht (coup de main) door extreme elementen De mogelijkheid bestaat dat extreme elementen als boven omschreven (punt 2 (a)) onder bepaalde omstandigheden een poging tot een greep naar de macht zullen wagen. Deze mogelijkheid heeft zich duidelijk voorgedaan op 30 mei 1969, toen het doel van de mars der stakers op Curaçao was de regering tot aftreden te dwingen: dit laatste geschiedde inderdaad. Aan gezien deze actie echter niet was voorbereid (spontane actie) was ook geen plan opgesteld voor machtsovername. De loop der gebeurtenissen heeft echter duidelijk aangetoond dat de lokale politie niet in staat is een dergelijk geweld te keren.

3. Externe dreigingen

- (a) Subversieve dreigingen (i) Gezien de ligging van de Benedenwindse eilanden, mede door intensief scheepvaart- en luchtvaart-

verkeer, is steun van buitenaf aan subversieve groeperingen (bijvoorbeeld afkomstig van CASTRO-gezinde groeperingen) zeker mogelijk, ofschoon niet eenvoudig. Deze steun kan worden gegeven door invoer van personeel, wapens, springmiddelen, propagandamateriaal, etc. Voor het bestaan van een dergelijke dreiging zijn voorshands geen aanwijzingen. Tijdige onderkenning ervan is enigszins twijfelachtig.

- (ii) Eventuele sabotage van buitenaf door bijvoorbeeld CASTRO-aanhangers, of althans met de algemene doelstellingen van CASTRO-geassocieerden, met het doel de olie-raffinaderijen op de Nederlandse Antillen uit te schakelen en te vernietigen dan wel de productie tijdelijk te verstoren om aldus de Venezolaanse economie te treffen is mogelijk en niet moeilijk uitvoerbaar. Zulks kan leiden tot Venezolaanse repercussies. Voorshands bestaan er voor een dergelijke dreiging geen aanwijzingen, noch is het verwachtbaar dat in het licht van de huidige binnenlandse situatie in Venezuela tot dergelijke acties zal worden besloten.
- (iii) Het is mogelijk dat de Nederlandse Antillen betrokken geraken bij de Black Power onrust in het Caraïbische gebied. Het is echter waarschijnlijker dat onrust voortvloeiende uit economische en sociale tegenstellingen welke het uiterlijk voorkomen van een rassencollict dragen, een puur intern karakter heeft, mede doordat tot dusver van een gecoördineerd optreden van een Black Power beweging in het Caraïbisch gebied geen sprake is.

(b) Regionaal conflict

Gezien het omtrent de verhouding tot Venezuela gestelde mag een regionaal conflict met dit land onder bepaalde omstandigheden à priori niet uitgesloten worden geacht en moet deze dreiging voortdurend in het oog worden gehouden, vooral omdat hierbij niet op bondgenootschappelijke hulp mag worden gerekend.

Aangenomen moet worden dat Venezuela in staat zal zijn met een redelijke kans op succes alle militaire middelen tegelijkertijd in een gecombineerde landing op de Benedenwinden in te zetten, waarbij tevens een groot overwicht in het luchtruim zal bestaan.

Met de mogelijkheid van een dergelijke Venezolaanse actie moet dan ook rekening worden gehouden. Voor de sterkte en uitrusting van de Venezolaanse strijdkrachten kan worden verwezen naar de geldende MARID-publicaties betreffende dit onderwerp. Het is niet te voorzien of en in hoeverre een in de Caraïbische wateren opererend Sovjet-vlootverband in geval van een dergelijk conflict zal optreden. Aangenomen wordt dat zulks geheel afhankelijk zal zijn van de internationale situatie.

(c) Interventie door een vreemde natie in de Nederlandse Antillen

Er bestaan concrete aanwijzingen dat een dreiging in deze zin van de zijde van Venezuela kan ontstaan indien:

- (i) door omstandigheden als omschreven in para 2 (a) de ongestoorde productie van de op de Nederlandse Antillen aanwezige olieraffinerijen in gevaar wordt gebracht;
- (ii) door omstandigheden als omschreven in para 2 (a) leven en goed van de op de Nederlandse Antillen woonachtige Venezolaanse staatsburgers in gevaar worden gebracht;
- (iii) op de Nederlandse Antillen een communistisch dan wel anti-Venezolaans (vide para 2 (b)) gezinde regering zou worden gevormd, waardoor de Benedenwindse eilanden een uitvalsbasis zouden kunnen vormen voor tegen Venezuela gerichtte activiteiten;
- (iv) de sterkte van de Nederlandse strijdkrachten, met het oog op de bescherming van de economisch en strategisch zo belangrijke olieproductie op de Nederlandse Antillen beneden een door Venezuela noodzakelijk geacht peil zou worden teruggebracht;
- (v) de sterkte van de Nederlandse strijdkrachten tot een te verwaarlozen factor zou worden teruggebracht, zonder nochtans aanleiding te geven tot het gevaar dat de olieproductie op de Nederlandse Antillen zou kunnen worden verstoord, doch waarbij een situatie ontstaat die Venezolaanse nationalistische elementen provoceren, dan wel een uitdaging kan vormen voor revolutionaire groeperingen om vanaf de Benedenwinden tegen Venezuela te ageren.

(d) Wereldconflict

Met een gewapend conflict tussen Oost en West moet rekening worden gehouden. De olieraffinerijen en de dokcapaciteit op de Nederlandse Antillen moeten worden beschouwd als strategische objecten welke waarschijnlijk aan vijandige acties zullen worden blootgesteld.

Ofschoon deze objecten bijzonder kwetsbaar zijn voor aanvallen met projectielen vanaf Russische onderzeeboten, wordt aangenomen dat het aanvallen van doelwitten in het Caraïbische gebied (met uitzondering van het Panama-kanaal) niet tot de primaire taak van dergelijke onderzeeboten moet worden gerekend. In eerste instantie moet rekening worden gehouden met bedreiging door subversieve acties tegen de eerdergenoemde objecten, terwijl de geallieerde scheepvaart waarschijnlijk zal worden bedreigd door aanvallen met torpedo's en leggen

van mijnen door onderzeeboten, waar dit laatste mogelijk is. De aanwezigheid van Russische oppervlakte eenheden in het Caraïbische gebied zal waarschijnlijk niet een directe bedreiging voor de Nederlandse Antillen inhouden.

Aangenomen wordt dat de voornaamste bedreiging zal worden gevormd door aanvalsonderzeeboten (en eventueel door met projectielen bewapende onderzeeboten in hun secundaire rol).

(e) Diverse dreigingen voortvloeiend uit bijzondere factoren

Van de zijde van militante internationale organisaties, zoals de Organisatie van Latijns Amerikaanse Solidariteit (OLAS), kan zich een dreiging manifesteren welke zich kan uiten in subversieve acties als infiltratie, sabotage, terreuracties, e.d. In wezen wordt deze dreiging door Cuba uitgeoefend. Bij revolutionaire regeringswisselingen in het Caraïbische gebied bestaat de mogelijkheid dat uitlevering zal worden geeist van op de Nederlandse Antillen binnengekomen politieke vluchtelingen. In het verleden ontstonden hierdoor reeds meermalen ernstige moeilijkheden. Het verdient in dit verband de aandacht dat in Venezuela voorzover bekend echter geen bijzondere aandacht werd besteed aan het verblijf op Curaçao van de Venezolaanse krantenmagnaat Miguel Angel CAPRILES, die na een conflict met president Raphael CALDERA Venezuela moest verlaten.

Waakzaamheid blijft geboden om te voorkomen, dat Venezuela zijn aanspraken inzake de territoriale zee en het continentale plateau kracht gaat bijzetten, door het uitoefenen van militaire druk, door bijvoorbeeld met marinevaartuigen opmetingen te gaan verrichten binnen het opgeëiste platform, dan wel binnen de door Venezuela in 1956 opgeëiste territoriale zee (ter breedte van 12 mijl), die met de daarop aansluitende zône contigue van 3 mijl, de driemijlszône van Aruba enigszins "overlapt" (welke aanspraken door Nederland niet worden erkend) evenals in de vijftiger jaren bijvoorbeeld weer de visserij van onder Nederlandse vlag varende schepen ernstige hinderpalen in de weg gaat leggen, door deze vaartuigen regelmatig aan te houden en op te brengen naar Venezolaanse havens.

GEHEIM

ANNEX van Bijlage 10:
"De dreiging tegen de
Nederlandse Antillen"

GEZAGSAPPARAAT NEDERLANDSE ANTILLEN

A. Politie - "Korps Politie Nederlandse Antillen"

1. Organisatie

Ingevolge de op 15 juni 1963 in werking getreden "Politieregeling" staat het Korps onder bevel van de Minister van Justitie. De Minister bedient zich hierbij van de Hoofdcommissaris van Politie (Willemstad). Voor wat betreft de handhaving van de openbare orde, bescherming personen en goederen, en brandbestrijding, staat de in de eilandgebieden dienstdoende politie onder de bevelen van de plaatselijke hoofden van politie. De procureur-generaal is belast met de justitiële taak van de politie.

De indeling van het Korps is globaal als volgt:

Korpschef	)	Korpsonderdeel Curaçao
Plv. Korpschef	)	Korpsonderdeel Aruba
Staf van het Korps	)	Brigade Bonaire
		Brigade de Bovenwinden

2. Personeelssterkte

De organieke personeelssterkte bedroeg eind 1970 rond 675(?) man (inclusief de Dienst Bijstands Politie). Sedertdien is er een onrustbarende neergaande tendens in de sterkte van het Korps (pensionering), resulterend in een sterkte van rond 560 man medio 1971. Gedurende 1971 en 1972 zullen hiervan nog eens 84 man afvloeien, welk verlies enigszins wordt tenietgedaan door de tijdelijke detachering van Nederlands politiepersoneel op de Nederlandse Antillen voor een periode van drie jaar (45 man). Aanvang 1972 mag de sterkte van het Korps gerekend worden te zijn rond 560 man, eind 1972 moet gerekend worden op rond 520 man). Door aanwerving van nieuw personeel in de Nederlandse Antillen zelf zal mogelijk daarna een lichte verbetering optreden (naar men hoopt met rond 70 man).

3. Dienst Bijstand Politie

De Dienst Bijstand Politie is samengesteld uit afgezwaaide mariniers en is in het leven geroepen vanwege het grote personeelstekort. Het kader bestaat uit politieambtenaren. Het personeel verricht onder normale omstandigheden hulpdiensten en wordt bij onrust ingezet als harde bijstand.

4. Dislocatie

Curaçao	plm 396 man	(w.o. 75 man Dienst Bijstand Politie)
Aruba	plm 166 man	(w.o. 25 man Dienst Bijstand Politie)
Bonaire	plm 20 man	
St. Maarten	25 man	
St. Eustatius	4 man	
Saba	4 man	

Staf Hoofdcommissaris, 60 man
waarbij Opleidingsschool

(opgave eind 1970)

GEHEIM

5. Bewapening

De bewapening van het geüniformeerde personeel in dagelijkse dienst bestaat uit pistool (kaliber 9mm) en gummistok. Van het personeel van de justitiële dienst uit pistool (kaliber 6.35 mm) en kleine wapenstok. Tot de overige bewapening kunnen behoren: geweer, karabijn Winchester M1, pistoolmitrailleur (kaliber 9mm), revolver, wapenstok groot model van rubber, hout of overtrokken metaal, gasgeweer, rook- en (traan)gasgranaten.

Over de bewapening van het politiekorps zijn de volgende aantallen bekend:

karabijn M1	:	694
karabijn M2	:	92
riotguns	:	39
gasgeweren (federal)	:	7
traangashandgranaten	:	1125
gasgranaten (federal)	:	110
gaspatronen (riotguns)	:	3170

Het merendeel van deze uitrusting (waaronder begrepen de reserve uitrusting) bevindt zich op Curaçao.

6. "Riot-control" uitrusting

Met deze uitrusting worden in eerste instantie bewapend de Bijstands-eenheden van het Korps Politie Nederlandse Antillen (speciaal opgeleide eenheden agenten (1e klasse) met kader) en eenheden van de Dienst Bijstand Politie.

Tot de riot-control uitrusting behoren: helm, afweerschild, gasmasker en bril, enkelstukken, karabijn M1 en M2, riot-guns (gasgeweren), traangasgranaten, traangaspatronen, riot-sticks (lange wapenstokken) en megafoon portofoon, mobilfoon-apparatuur.

7. Wagenpark

Op 1 januari 1970 bestond het wagenpark uit:

91 personenauto's
10 uitrukwapens
29 andere 4-wielige motorrijtuigen
16 motoren

voorts 2 politiebotten
(brandweermaterieel niet inbegrepen)

8. Verbindingen

Intereilandelijke (politie)verbindingen bestaan tussen:

Curaçao en Aruba (telex)
Curaçao en Bonaire (mobilfoon)

Op alle eilanden, met uitzondering van St. Eustatius en Saba, zijn de patrouillewagens uitgerust met mobilfoon en de wachten/posten met stationaire units. Plannen worden uitgewerkt om intereilandelijke politie-radio-verbindingen tot stand te brengen tussen Curaçao, Aruba en Bonaire. Er zijn voorts plannen om de thans in gebruik zijnde mobilfoonapparatuur door moderne apparatuur (meerdere frequenties) te vervangen.

9. Opleiding

De Centrale Opleiding voor het gehele Korps staat onder directe leiding van de Hoofdcommissaris. De Centrale Opleidingsschool bevindt zich te Rio Canario (Curaçao). Duur van de opleidingen is 1 jaar.

10. Loyaliteit en mogelijkheden

De stakingen in december 1970 en januari 1971 hebben aangetoond dat niet in alle opzichten op de loyaliteit van dit Korps kan worden gerekend, afgezien nog van de problemen die gedeeltelijke dienstweigering met zich zouden meebrengen.

11. Brandbestrijding

De brandbestrijding behoort tot de taken van het Korps. Het heeft daartoe materieel op de verschillende eilanden.

B. Vrijwilligerskorps Curaçao (VKC)

1. Organisatie

Het VKC werd opgericht in 1929 en gereactiveerd in 1961. Het VKC heeft tot taak het verlenen van steun aan het Korps Politie Nederlandse Antillen bij de uitvoering van de aan dit korps opgedragen taak tot handhaving van de openbare orde en rust. Het VKC zal hierbij handelen overeenkomstig de door of vanwege het plaatselijk hoofd van de politie gegeven aanwijzingen.

2. Personeelssterkte

In 1970 telde het VKC 310 ingeschreven leden en 25 aspirantleden.

3. Bewapening

Het VKC beschikt over 250 Garand M1 geweren, 10 Ingram pistool mitrailleurs (kaliber .25), 30 Colt pistolen (kaliber .38), 8 FN pistolen (kaliber 9mm), 25 klewangs.

4. "Riot-control" uitrusting

Deze is niet aanwezig.

5. Loyaliteit en mogelijkheden

Er is geen reden tot vrees voor onbetrouwbaarheid van het VKC (aldus uitslag van een onderzoek ingesteld op 12 maart 1969). Vermeldenswaard is echter dat op 30 mei 1969 geen scherpe munitie werd verstrekt aan het VKC, waarbij als reden ondermeer werd opgegeven: twijfel aan betrouwbaarheid.